

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECİP FAZİL'DA HZ. MUHAMMED ALGISI

Zeynep FÜZÜN

Danışman
Doç.Dr. Necdet ŞENGÜN

İZMİR -2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Necip Fazıl’da Hz. Muhammed Algısı” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/11/2019

Zeynep FÜZÜN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Necip Fazıl'da Hz. Muhammed Algısı

Zeynep FÜZÜN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

İslam Tarihi ve Sanatları Programı

Bu çalışma Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısını konu edinmiştir. Öncelikle Türk İslam Edebiyatı'nda Hz. Muhammed'in nasıl yer aldığı değerlendirilmiş, konuya dair Hz. Muhammed ile ilgili edebi türlere değinilmiş ve bazı örnek metinler verilmiştir. Devamında Necip Fazıl'ın hayatı, eserleri ve poetikası tanıtılmış daha sonra da tezin asıl konusu olan Necip Fazıl'ın eserlerinde Hz. Muhammed'in nasıl işlendiği araştırılmıştır. Şiir ve nesir kitapları merkeze alınarak konuya katkı sağlayabilecek bütün metinler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl, Hz. Muhammed, Esselam, Çöle İnen Nur, Çile.

ABSTRACT
Master Thesis
Necip Fazıl's Perception of Prophet Muhammad
Zeynep FÜZÜN

Dokuz Eylül University
Social Sciences Institute
Department of Islamic History and Arts
Islamic History and Arts Program

This study is about Necip Fazıl's perception of Prophet Muhammad. First of all, evaluated how did the Prophet Muhammad take place in Turkish Islamic Literature about Prophet Muhammad. Then, the life of Necip Fazıl, his works and his understanding of poetry were introduced, and then, the main subject of the thesis, Necip Fazıl's works were examined how Prophet Muhammad was processed. Contribute to the subject poetry and prose books were analyzed.

Keywords: Necip Fazıl, Prophet Muhammad, Esselam, Falling Light To Desert, Hank.

NECİP FAZİL'DA HZ. MUHAMMED ALGISI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	vii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZİL KISAKÜREK: HAYATI, ESERLERİ, POETİKASI

1.1. NECİP FAZİL'İN HAYATI	14
1.2. NECİP FAZİL'İN ESERLERİ	20
1.3. NECİP FAZİL'İN POETİKASI	22

İKİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZİL'DA HZ. MUHAMMED

2.1. NECİP FAZİL'İN HZ. MUHAMMED ALGISI HAKKINDA YAZILANLAR	27
2.2. NECİP FAZİL'İN ÇİLE ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED	28
2.3. NECİP FAZİL'İN ESSELAM ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED	33
2.4. NECİP FAZİL'İN ÇÖLE İNEN NUR ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED	37
2.5. NECİP FAZİL'İN DİĞER ESERLERİNDE HZ. MUHAMMED	48

SONUÇ	57
KAYNAKÇA	59

KISALTMALAR

A.S.	Aleyhisselam
b.	Bin, İbni (oğlu)
Bkz.	Bakınız
Ed.	Editör
Hız.	Hazreti
s.	Sayfa
ss.	Sayfalar

GİRİŞ

Türk Edebiyatı'nın önde gelen isimlerinden olan Necip Fazıl'ın şiiri üzerine pek çok araştırma yapılmış ve onun Hz. Muhammed sevgisi ile ilgili çok sayıda makale yazılmıştır. Ancak bu hususta şimdiye kadar müstakil bir akademik çalışma yapılmamıştır.

Necip Fazıl, çok geniş bir yelpazede eser vermiş ve farklı temaları işleyerek oluşturduğu üslubuyla edebiyat dünyasında önemli bir yer edinmiştir. Onun hem manzûm hem de nesir eserleri üzerinde pek çok çalışma yapılmış, hakkında kitaplar ve makaleler yazılmıştır.

Necip Fazıl şiirine baktığımızda; onun yazmış olmak için şiir yazmadığını, şiir ile ilişkisinin çok ayrı bir düzlemde olduğunu ve aslında şiirlerinde söylediklerinden çok daha fazlasını söylemek niyetinde olduğunu anlayabiliriz. Pek farklı tema ve mevzularda şiir kaleme alan Necip Fazıl, şiirlerini iki döneme ayırır ve bu iki dönemin nedenlerini *Büyük Kapı* adlı eserinde anlatır.

Çalışmamızda farklı kaynaklardan yararlanılmakla birlikte özellikle tezimizin ana omurgasını oluşturan Necip Fazıl'da Hz. Peygamber algısı kısmında Necip Fazıl'ın kendi eserlerinden alıntılar yapılarak mesele ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Necip Fazıl bazı eserlerini bizzat Peygamberimiz Hz. Muhammed'i anlatmak için yazmıştır. Bunlar; Hz. Muhammed'in hayatını şiir şeklinde, hece vezni ile anlattığı *Esselam; Mukaddes Hayattan Levhalar* isimli eseri ile nesir şeklinde ve Hz. Muhammed'in hayat hikayesinin konu edildiği *Çöle İnen Nur* isimli eseridir. *Çile* isimli şiir kitabında da Hz. Muhammed'e yazılmış pek çok şiir mevcuttur.

Necip Fazıl Kısakürek, Hz. Muhammed'e duyduğu derin hürmet ve saygı münasebetiyle onun ismini dahi ağzına almaktan haya eder. Bu yüzden eserlerinde direkt Muhammed ifadesini kullanmaktan çekinir. Bunu da niçin böyle yaptığını bazı eserlerinde deklare eder. Örneğin *Sahte Kahramanlar* adlı eserinde: “Yakıcı hürmetimiz yüzünden anamadığımız mukaddes isme salat ve selam olsun...”¹ ifadelerini kullanır.

Necip Fazıl Allâh Teâlâ'nın bile Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Muhammed'e nidâ ederken; “Yâ Muhammed” şeklinde seslenmediğini, ancak daha sonraki bazı tefsir

¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Sahte Kahramanlar**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1976, (Kahramanlar), s. 92.

kitaplarında yapılan yorumlarda bu hitabın geçtiğini, bunun doğru olmadığını, kendisinin de Allâh'ın bile hitap etmediği şekilde hitap etmemesi gerektiğini düstur edildiğini ifade eder. Bu bağlamda bazı tefsir kitaplarını eleştirir. Bununla ilgili olarak *Çöle İnen Nur*'da Allah'ın *Kur'an-ı Kerim*'de Hz. Muhammed'e ismiyle hitap etmediğini ancak bazı tefsirlere Hz. Muhammed kelimesinin eklendiğini belirtir. *Kur'an-ı Kerim*'in herhangi bir yerinde Muhammed ismi hitap olarak kullanılmamıştır.²

“Allah, Kur'ân-ı Kerim'de hiçbir defa Sevgilisine, has ismi, nida edatıyla ‘Ya M.....!’ diye hitap etmedi. Bunu biliyor musunuz? Eritici bir edep ve hayâ tecellisi... Hâlbuki en eski çağlarda bile, derin aşk ve yüksek ilim devrine yakın tefsirlerden çoğu şu müstesna gamızayı, inceliği görememiş, ham ve kaba kalmış ve bazı ayet başında ‘De ki...’ hitabından sonra ‘Yâ M.....’ diye O'nun has ismini kullanmak cüretini göstermiştir.”³

Necip Fazıl'ın bu düşüncesinde üstadı ve şeyhi Abdülhakîm Arvâsî'nin(1943) büyük bir tesirinin olduğu bilinmektedir. Zîrâ Hz. Muhammed'e “Yâ Muhammed” şeklinde hitap edilmemesi gerektiğini ona Arvâsî söylemiştir. Necip Fazıl bu hususta Arvâsî ile aralarında geçen şu konuşmayı nakleder:

“Varlığın tacına dair, Zonguldak'ta yazdığım yazı şöyle başlıyordu:

-Ya(.....)!

Noktalı yerde O'nun ismi, has ismi... Mukaddes has isim... Yani mukaddes isme, nida sığasıyla hitap ediliyordu.

-Onu çıkar oradan buyurdular; Allah'ın Resulüne, has ismiyle ve nida sığasıyla hitap olunmaz.

-Niçin efendim?

-Hayâ meselesi! Allah bile Kur'an'ında, Sevgilisine, has ismiyle nida ederek hitap etmedi.

Büyük sır karşısında yandım, kül oldum. Bizzat Allah'ın hayâ gösterdiği sır...”⁴

² Kur'an-ı Kerim'in hiçbir yerinde nida şeklinde Muhammed kullanılmamıştır ancak dört yerde Muhammed ismi geçmektedir. Bu ayetler: Al-i İmran Suresi(3), Ayet: 144, Ahzab Suresi(33), Ayet: 40, Fetih Suresi(48), Ayet: 29, Muhammed Suresi(47), Ayet: 2.

³ Necip Fazıl Kısakürek, **Çöle İnen Nur**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993, (Çöle İnen), s. 427.

⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Büyük Kapı**, Neşriyat Yurdu Yayınları, İstanbul, 1965, (Kapı), s. 117.

Necip Fazıl'ın hayatını ve düşünce dünyasını tamamen değiştiren, hayatını ondan önce ve ondan sonra diye ikiye ayırmasına neden olan hocası Abdülhakim Arvâsî, Hz. Muhammed sevgisine de neden olmuş olabilir.

Bu çalışmada Necip Fazıl'ın eserlerinde Hz. Muhammed'in nasıl yer aldığı, ne kadar işlendiği, Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed'e nasıl baktığı gibi hususlar üzerinde yoğun bir mesaiye girilmiş ve elde edilen sonuçlar tezimizde ortaya konulmuştur.

Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısı konusuna geçmeden önce Türk edebiyatında “tevhid”den sonra en çok işlenen mevzu olan Hz. Muhammed konusu üzerinde birkaç söz etmenin yerinde olacağı kanaatini taşıyorum. Zira bu türlü bir yaklaşım aynı zamanda Necip Fazıl'a gelinceye kadar Türk edebiyatı içerisinde neşv ü nema bulmuş şâir ve müellifin de Hz. Muhammed algılarını bir nebze yansıtmış olacaktır. Bu durum Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed ile ilgili düşüncelerini ifade ederken onlardan ne kadar esinlendiğini de ortaya koymasından önemlidir.

Türk Edebiyatında Hz. Muhammed Algısı: Türklerin İslam'ı kabul etmesinden bugüne kadar⁵ gelen ve içerisinde dini-tasavvufî terimler bulunan edebiyat dönemine birçok isimlendirme yapılmıştır.⁶ Bu isimlendirmelerden bazıları; Türk Tasavvuf Edebiyatı, Tekke Edebiyatı, Tasavvufî Halk Edebiyatı, Tasavvuf Edebiyatı, Halk Tasavvuf Edebiyatı, İslami Türk Edebiyatı, Dini Tasavvufî Halk Şiiri, Zümre-Tarikat Edebiyatı ve Dini Edebiyattır.⁷ Ancak son yıllarda Türk İslam Edebiyatı ifadesi oturmuştur.⁸

Peygamberimiz Hz. Muhammed, Klasik Türk Edebiyatı'nda⁹ -diğer adıyla Divan Edebiyatı'nda-¹⁰ geniş bir yer edinmiştir. Neşredilen metinlerde Allah'a

⁵ Türk İslam Edebiyatı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Necla Pekolcay, **İslamî Türk Edebiyatı**, Kitabevi Yayınları, 2002, 664 sayfa.

⁶ Diğer isimlendirmelerden biri olan Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Abdurrahman Güzel, **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, 933 sayfa.

⁷ Azmi Bilgin, “Türk Tasavvuf Edebiyatı Literatürü”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 10, 2007, ss. 331-352.

⁸ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Ali Yılmaz (Ed.), **Türk İslam-Edebiyatı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, 352 sayfa.

⁹ İsmet Şanlı, “Mehmet Kaplan'ın Klasik Türk Edebiyatıyla İlgili Özet Görüşleri”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Konya, 2009, Sayı: 21, ss. 145-163.

¹⁰ Ömer Faruk Akün, “Divan Edebiyatı”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1994, Cilt: 9, ss. 389-427.

hamd¹¹ ve senanın sonrasında genellikle Peygamberimiz Hz. Muhammed de yad edilmiştir. Manzum olarak yazılmış eserlerde ise Tevhid¹² ve Münacattan sonra na'tler¹³ yer almıştır. 13. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar gelen divanların hemen hemen hepsinde na'tler ile karşılaşmak mümkündür. Na't Arapça kökenli bir kelimedir. Vasfını söylemek, nitelemek¹⁴ anlamlarına gelir. Terim olarak ise Hz. Muhammed'i metheden manzume manasında kullanılmaktadır.¹⁵ Şairlerimizin Na't yazmasındaki nedenlerden biri Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'den övgü ile bahsetmesi, diğer sebep ise Hz. Muhammed'in şefaatinin kazanma arzusudur.¹⁶

Bunlara ilave olarak divan şiirinin sevgi temalı olması ve na'tlerin sevgiyi ifade etmede uygun bir yol olması münasebetiyle divan şairleri na't yazarken edebî becerilerini göstermek istemişlerdir.¹⁷ Bazı şairler gösterişli kelimeleri kullanmak yerine kalpten bir deyiş yakalamak için çaba sarf etmişlerdir. Şairler; Hz. Muhammed'in hayatından ve kişiliğinden yararlanır, sözlerinden ilham alırlar.

Önceden Arap Edebiyatı'nda Hz. Muhammed'in hayatını anlatan eserlere siret veya siyer¹⁸ denilmekteydi. Türk Edebiyatı'nda da örneği olan siret ve siyer ile birlikte hayatının farklı dönemlerini içine alan başka edebî türler kaleme alınmıştır. Bu edebî türler hakkında yazılmış pek çok eser vardır. Ancak konumuzun daha iyi anlaşılması için Türk edebiyatında yer alan Hz. Muhammed ile ilgili türler hakkında kısa bir bölüm hazırlanmıştır.

Türk Edebiyatında Hz. Muhammed ile İlgili Edebî Türler: Türk İslam Edebiyatı'nda Hz. Muhammed ile ilgili edebî türler oldukça fazla olduğu gibi bu türler ile ilgili eser sayısı da diğer edebî türlerden fazladır. Yazar ve şairlerimiz Hz. Muhammed'in savaşlarından fiziksel özelliklerine kadar birçok konuda eserler

¹¹ Zülfikar Güngör, "Türk-İslam Edebiyatı Eserleri", **Türk-İslam Edebiyatı**, (Ed. Ali Yılmaz) Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, (Türk-İslam), s. 148.

¹² Güngör, (Türk İslam), s. 148

¹³ Bilal Kemikli, **Türk-İslam Edebiyatı Giriş**, Emin Yayınları, Bursa, 2010, s. 117.

¹⁴ Bekir Topaloğlu, Hayrettin Karaman, **Arapça-Türkçe Yeni Kamus**, Ana Neşriyat, İstanbul, 1976, s. 443.

¹⁵ Alim Yıldız, "Türk-İslam Edebiyatı Eserleri", **Türk-İslam Edebiyatı**, (Ed. Ali Yılmaz) Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, (Türk-İslam), s. 173.

¹⁶ Emine Yeniterzi, **Divan Şiirinde Na't**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, s. 91-161.

¹⁷ Emine Yeniterzi, "Türk Edebiyatında Na'tlara Dair", **Türkler Dergisi**, Cilt: 11, Ankara, 2002, s. 767.

¹⁸ Bu edebî türler hakkında geniş bilgi için bakınız: Mehmet Özdemir, "Siyer Yazıcılığı Üzerine", **Milel ve Nihal Dergisi**, Sayı: 4, 2007, ss. 129-162.

meydana getirmişlerdir. Bu türlerin bazıları ile ilgili günümüzde de eser verilmeye devam etmektedir.

Na't: Arapça kökenli bir kelime olan na't; vasfetmek methederek tanımlamak, niteliklerini saymak gibi anlamlara gelir.¹⁹ Edebî bir terim olarak na't; Hz. Muhammed'i övgü ile anlatan şiire denir.²⁰ Na'tler Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılmıştır ve bütün nazım biçimleriyle yazılabilir. Na't; Türk Edebiyatı'nda ayrı bir tür olarak ortaya çıkmadan önce Arap ve Fars Edebiyatı'nda da örnekleri verilmiştir.

Arap Edebiyatında na't türünde eser vermeyen şair yoktur.²¹ İlk Peygamber methiyeleri Peygamberimiz Hz. Muhammed hayatta iken ortaya çıkmıştır. Örneğin; peygamberimiz Hz. Muhammed hayatta iken *Kaside-i Bürde* şairi Ka'b bin Zühayr övgüsü sayesinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'in affına mazhar olmuş ve ölmekten kurtulmuştur. Bu meşhur kasidenin hikayesi ise şöyledir: Mekke'nin fethi esnasında kardeşiyle beraber Mekke'den kaçan Ka'b daha sonra kardeşini son durumu öğrenmesi için geri göndermiştir. Kardeşi Cübeyr İslam dinini kabul etmiş ve bunu duyan Ka'b kardeşinin Müslüman olmasını hicvetmiştir. Durumunun tehlikede olduğunu fark edip kaçmanın kurtuluş olmayacağını anlayan Ka'b bir şiirle kendini kurtarmak istemiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed huzurunda okunan bu şiirden memnun olmuş ve hırkasını hediye etmiştir.²²

Farsça manzumelerde genellikle tevhîdlerin ve münacatların ardından Peygamberimiz Hz. Muhammed'i meth ü sena eden bölümlere yer verilmiştir. İlk dönem Fars şairlerinin divanlarında müstakil na't yer almamakla birlikte bazı kasidelerde Peygamberimiz Hz. Muhammed'i anlatan beyitler bulunmaktadır.

Türk edebiyatında yazılan na'tler türün en güzel örneklerini okurla buluşturmuştur.²³ Hemen hemen her şairin kaleme aldığı na'tlerde Hz. Muhammed'e olan sevgi, bağlılık, hürmet, özlem, minnet ve hatta aşk ifade edilmiştir. Daha çok Divan edebiyatında görülen na'tler; Halk edebiyatında ve Türk edebiyatının bütün

¹⁹ Yeniterzi, **Divan Şiirinde Na't**, ss. 92-161.

²⁰ Murat Ak, **Na'tlerin Tasavvufî Temelleri ve Na't Mecmuaları**, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, Konya, 2014, s. 17.

²¹ Mustafa Çiçekler, "Na't", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 32, İstanbul, 2006, s. 435.

²² Emine Yeniterzi, "Türk Edebiyatında Na'tlara Dair", **Türkler Dergisi**, Cilt: 11, Ankara, 2002, s. 763.

²³ Ak, s. 20.

dönemlerinde çok sayıda hacimli veya küçük şiirin yazıldığı bir tür olmuş ve Türk şiirine önemli katkıları olmuştur. Günümüz Türk edebiyatında da na't türünde eser veren çok sayıda şair vardır. Na't yarışmaları düzenlenerek Türk Edebiyatına yeni isimler kazandırılmaktadır. Nurullah Genç yazdığı *Yağmur* başlıklı na'ti ile Türkiye Diyanet Vakfı'nın düzenlediği yarışmada birinci olmuş ve edebiyat çevreleri tarafından tanınmıştır. Na't antolojilerinde şairler bir araya gelerek Peygamberimiz Hz. Muhammed'e olan sevgilerini ifade etmek için ortak bir mecra bulmuş olurlar. Peygamberimiz Hz. Muhammed ile ilgili diğer türlere göre günümüzde en çok tercih edilen tür olan na't daha sonraki zamanlarda da ilgi görmeye devam edeceği öngörülmektedir. Na't yarışmaları ve na't üzerine doktora ve yüksek lisans tez çalışmaları yapılmıştır.

Siyer: Sözlükte yol, âdet, davranış, yaşantı anlamlarındaki Arapça sîre kelimesinin çoğulu olan Siyer; Hz. Muhammed'in hayatını inceleyen, nakleden bilim dalını ifade eder.²⁴

Siyerler manzum, mensur veya manzum mensur karışık olmak üzere farklı şekillerde yazılabilir. Türk Edebiyatı'nda ilk siyer çalışması²⁵ Erzurumlu Mustafa Darir (Mustafa b. Yusuf b. Ömer)'in 14. yüzyılda yazdığı *Terceme-i Siretü'n-Nebi* isimli mensur-manzum karışık eserdir. Bu eser, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ına da kaynaklık etmiştir. Onu derinden etkilemiştir. Türkçede mevlid türüne ilk²⁶ orada rastlandığı söylenir.

Türk edebiyatındaki meşhur siyerlerden biri Salih Suruç'un 1983'te kaleme aldığı *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı* isimli eserdir. Eser; Dünya Siyer Ödülü'nün "Türkçe Eser" kategorisinde birinci olmuştur.

Mevlid: Arap dilinde; herhangi birinin doğduğu zaman, herhangi birinin doğduğu yer ve doğma, doğum gibi anlamlar ifade eden²⁷ mevlid kelimesi Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan eserlerin genel adı olarak kabul edilmiştir.

²⁴ Mehmet Özdemir, "Siyer Yazıcılığı Üzerine", **Milel ve Nihal Dergisi**, Sayı: 4, 2007, ss. 129-162.

²⁵ Yıldız, s. 180.

²⁶ Yıldız, s. 180.

²⁷ Soner Akdağ, "Süleyman Çelebi'nin Mevlidi Üzerine", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı.36, Erzurum, 2008.

13. yüzyılda Ahmed Fakih tarafından yazılan *Çarh-nâme* isimli eserde mevlide benzer²⁸ kısımlar vardır. Yukarıda da bahsettiğimiz Erzurumlu Mustafa Darır'ın *Terceme-i Siretü'n-Nebi* isimli eseri de Mevlid türünde yazılan ilk eserlerden sayılmaktadır.²⁹

Müstakil şekilde yazılan mevlidlerin ilki Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necat* adlı eseri sayılsa da M. Fatih Köksal'ın *Mevlidname*³⁰ isimli eserine göre müstakil ilk mevlidin *Vesiletü'n-Necat*'tan iki yıl önce 1407'de Ahmedî tarafından yazılan *İskendernâme* isimli eserde mevlid türünde bir bölüm olduğu ortaya çıkmıştır. Siyer-Mevlid diye adlandırılan Muhammediyelerin ilki ise Yazıcıoğlu Mehmed tarafından 15. yüzyılda yazılmıştır.³¹

Türkçede mevlid türünde yüzlerce eser kaleme alınmıştır. Bunların bir kısmının Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necat*'ına aynen veya kısmen benzediği görülmüştür.³²

Hilye: Hz. Muhammed'in şekil ve şemai, yazılı levha³³ anlamına gelen hilye; Hz. Muhammed'in fiziksel özellikleriyle hal ve tavırlarını anlatır. (Hz. Muhammed vefat etmeden kısa bir süre önce kızı Hz. Fatıma onu artık göremeyeceğini söyleyince hilyesini yazması için Hz. Ali'yi görevlendirmiştir.) Bu türün en meşhur örneği Hakânî Mehmed Bey'in kaleme aldığı "*Hilye-i Hakanî*"dir.³⁴

Arap Edebiyatı'nda Şemai ve Hilye özelliği gösteren bölümlere siyer ve megazi kitaplarında rastlanmaktadır ancak şekil ve yapı bakımından şemai veya hilyeden ayrılmaktadırlar. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in gazaları anlatılırken onun tavır ve hareketleri ile beden yapısına dair bilgiler verilmektedir. İlk Şemai İmam Tirmîzî'ye aittir.³⁵

Hilyenin müstakil bir tür olarak gelişmesinin sebeplerinden biri Peygamberimiz Hz. Muhammed'i fiziksel özellikleri ile rüyada görmenin onu

²⁸ Yıldız, s. 191.

²⁹ Yıldız, s. 191.

³⁰ M. Fatih Köksal, **Mevlidname**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, 786 s.

³¹ Mustafa Uzun, "Muhammediye", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 30, İstanbul, 2005, s. 586.

³² Necla Pekolcay, **Süleyman Çelebi, Vesiletü'n-necât: Mevlid**, Dergâh Yayınları, Ankara, 1993, s. 38.

³³ Hilye maddesi, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998.

³⁴ Yıldız, s. 200.

³⁵ İskender Pala, **Hilye-i Saadet**, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s. 10.

gerçekten görmüş gibi kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır.³⁶ Hilye çeşitli şekillerde kaleme alınmıştır. Bunlar; mensur, manzum, levha şeklinde, gül-i Muhammedî şeklinde olanlardır.³⁷

Mir'âc-nâme: Kelime anlamı “yükselmek” olan mi'râc, Hz. Muhammed'in göğe çıktığına inanılan geceye denir. Türk Edebiyatı'nda çok kez işlenen mi'râc, bazen müstakil olarak, bazen de Peygamberimiz Hz. Muhammed ile ilgili kitapların bir bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁸

Mirâciyye ve Mi'râc-ı Nebî olarak da adlandırılan mi'râc-nâmeler manzum veya mensur olarak kaleme alınmıştır. Kâside tarzında yazılanları daha çoktur. Mi'râc mucizesini anlatmasından dolayı mi'râc-nâmelerde oldukça sanatlı bir dil kullanılır.³⁹

Zamanla hemen hemen her şairin divanına eklediği bir tür olan Mi'râc-name Türk Edebiyatı'nda önemli bir yer edinmiştir.⁴⁰

Hicret-nâme: Hicret-nâmeler müstakil olarak Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hicretini anlatsa da başka şahısların⁴¹ hayatlarını da anlatan eserler olarak Türk Edebiyatı'ndaki yerini almıştır.

Hicret; Türk İslam Edebiyatında şairlerimize ve müelliflerimize ilham vermiş ve hicret hadisesi hakkında pek çok eser neşredilmiştir. Divan şairleri na'lerinde hicret hadisesinde Hz. Muhammed ile Hz. Ebubekir'in Sevr mağarasında yaşadıklarını anlatır. Tasavvuf Edebiyatı'nda ise daha çok manevi hicrete yer verilir. Tanzimat sonrasında kaleme alınan eserlerde yeteri kadar işlenmeyen hicret Cumhuriyet sonrası eserlerde daha çok kaleme alınmıştır. Şiir kitaplarının hemen hemen hepsinde hicret konulu manzume vardır.⁴²

³⁶ Mustafa Uzun, “Hilye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 18, İstanbul, 1998, ss. 44-47.

³⁷ Yıldız, s. 204.

³⁸ Mustafa Uzun, “Miraciyye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 30, İstanbul, 2005, ss. 135-140.

³⁹ Emrah Gülüm, “Türk Edebiyatı'nda Mi'râcnâmeler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliyografya Denemesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 35, ss. 106-107.

⁴⁰ Türk Edebiyatında kaleme alınmış miraciye/miracnâmelerle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Metin Akar, **Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

⁴¹ Abdurrahman Güzel, **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006, s. 653.

⁴² Ferdi Kiremitçi, “Türk İslam Edebiyatında Manzum Hicretnâmeler ve Mustafâ Fevzî b. Numân'ın ‘Hicret-i Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn’ Başlıklı Mesnevisi”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 18, İstanbul, 2017, ss. 333-402.

Şefâat-nâme: Şefaât, kelime olarak iltimas geçmek anlamına gelirken terim olarak; kıyamette Hz. Muhammed'in ümmetini cehennemden azat etmesi için Allah'tan dilekte bulunma anlamına gelir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in şefaâtini anlatan eserlere Şefâat-nâme denmektedir.⁴³ Türün bilinen en önemli eseri Ömeroğlu'nun yazdığı *Şefaâtname*'dir. Hakkı zikirle başlayan eser, şefaât dileğiyle nihayete erer.⁴⁴

Gazavât-name: Arapça gaza kelimesi din ve vatan uğruna yapılan savaşta galip gelmek demektir. Hz. Muhammed'in hayatının her anı şiire konu olduğu gibi gazaları da konu olmuştur.⁴⁵ Gazaların konu edildiği metinlere Gazavât-name denilmektedir.⁴⁶

Bütün gazalarının ele alındığı müstakil eserler olduğu gibi, yalnızca bir gazanın ele alındığı eserler de mevcuttur. Türk edebiyatında genellikle manzum olarak kaleme alınan ve mesnevî şeklinde düzenlenen gazavât-nâmeler fetih-nâme ve zafer-nâmelere benzese de gazada amaç sadece din uğruna savaşmaktır. O yüzden bu türler birbirine karıştırılmamalıdır.⁴⁷

Esmâ-i Nebi: Hz. Muhammed'in isimleri hakkında yazılan eserlere denir. Türk Edebiyatı'nda Allah'ın isimlerini konu alan eserler olduğu gibi Hz. Muhammed'in isimlerini konu alan eserler de olmuştur.⁴⁸

Manzum veya mensur olarak kaleme alınan bu eserlerin edebiyatımızda önemli bir yeri vardır. Hilyelerin yanında tamamlayıcı olmak üzere neşredilen Esmâ-i Nebi'ler genellikle mensur olarak kaleme alınmışlardır. Esmâ-i Nebi'ler Hilye gibi hat sanatının bir parçası haline gelmiştir.⁴⁹

Kırk Hadis (Hadis-i Erbain): Hz. Muhammed ile ilgili bir tür olan kırk hadis Arap ve Fars edebiyatlarına göre Türk Edebiyatında daha fazladır. Arap

⁴³ Şahin Köktürk, Şefaât-Name ve Pir Muhammed'in Şefaâtnamesi, **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** Volume 9/6 Spring 2014, s. 765.

⁴⁴ Yıldız, s. 239.

⁴⁵ Yıldız, s. 233.

⁴⁶ Gazavat-nameler ile ilgili Agah Sırrı Levend'in Gazavat-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi(Türk Tarih Kurumu, 2000, Ankara) isimli eserine bakılabilir.

⁴⁷ Kürşat Şamil Şahin, "Gazavâtnâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", **International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic**, Volume 7/2 Spring, 2012, s. 998.

⁴⁸ Yıldız, s. 210.

⁴⁹ Bekir Belenkuyu, "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebi-Peygamberimiz'in İsimleri ve Esmâ-i Nebi Metinleri", **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 10/4 Winter, 2015.

Edebiyatı'nda ilk örneği Abdullah b. Mübârek'in *el-Erba'ûn* isimli eseridir. Arap Edebiyatı'nda uzun süre nesir olarak kaleme alınan Kırk Hadisler İran ve Türk edebiyatlarında manzum-mensur karışık yazılmıştır.⁵⁰

Mahmud b. Ali'nin kaleme aldığı *Nehcü'l-Feradis* adlı eseri bu türün Türk Edebiyatı'nda yazılmış ilk örneği olarak bilinir.⁵¹ Ayrıca Abdülkadir Karahan'ın yazdığı *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis* isimli bir çalışması vardır.⁵²

Mu'cize-nâme: Bazı divan ve mesnevilerde şairler Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mucizelerinden bahsederler. Ayrıca bu tarz manzumeler müstakil olarak da ele alınmıştır.⁵³

Türk İslam Edebiyatı'nda Hz. Muhammed'i konu edinen yukarıda saydığımız edebî türlerden başka edebî türler de mevcuttur. Tezimizin amacı bu edebî türleri anlatmak olmadığından burada konuya giriş mahiyetinde genel bilgiler verilmiştir. Yine Hz. Hz. Muhammed'i anlatan diğer dinî-edebî türlerin isimlerini şu şekilde saymak mümkündür: Evsâf-ı Nebî, Regâibiye, Gazavât-ı Nebî, Fazîletnâme, Yüz Hadis, Bin Hadis, Bi'setnâme, Delâil-i Nübüvvet, Neseb-i Şerîf, Vasiyet-i Nebî, Vefât-ı Nebî.

Türk Edebiyatında Hz. Muhammed ile İlgili Edebî Türler Örnekler: Türk Edebiyatı'nda Peygamberimiz Hz. Muhammed hakkında yazılan bu tür eserler dilden dile dolaşıp nesilden nesile aktarılmıştır. Sadece yazdığı na'atlarla meşhur olan şairlerimiz vardır. Metinleri üzerine çok konuşulmuş, tezlere ve makalelere konu olmuşlardır.

Müellifi Süleyman Çelebi olan *Vesiletü'n-Necat* isimli eser mevlid türünde 15. yüzyılda yazılmıştır. Bir vaizin; “Biz onun (Allah'ın) peygamberlerinden hiçbirini öbürlerinin arasından ayırmayız, hepsine inanırız,”⁵⁴ ayetinden hareketle “Peygamberler eşittir” demesi üzerine itiraz eden Süleyman Çelebi, halk tarafından mevlid olarak bilinen *Vesiletü'n-Necat* isimli eserini yazmıştır.⁵⁵

⁵⁰ Abdülkadir Karahan, “Kırk Hadis”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 25, s. 470, Ankara, 2002.

⁵¹ Yıldız, s. 223.

⁵² Abdülkadir Karahan, **İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1991.

⁵³ Yıldız, s. 237.

⁵⁴ Bakara Suresi (2), Ayet: 285.

⁵⁵ Süleyman Altınar, **Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necat Adlı Eseri Üzerine Bir Söz Dizimi İncelemesi**, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2008.

Bu eser öyle çok sevilmiştir ki; düğünlerde, sünnetlerde, cenaze törenlerinde okutulması gelenek haline gelmiştir. *Vesiletü'n-Necat*'ta geçen; “Ümmetin olduğumuz devlet yeter,” mısraı Süleyman Çelebi'nin Hz. Muhammed algısını özetlemektedir.

Şiirlerini Türkçe, Arapça ve Farsça olarak yazabilen Divan Edebiyatı'nın usta şairi Fuzûlî'nin Hz. Muhammed'e yazmış olduğu na'lerde “gül”, “hançer”, “saba” rediflerini kullanmıştır. 16. yüzyılda yazdığı su redifli eseri *Su Kasidesi*, *Leyla ve Mecnun* kıssasından sonraki en meşhur eseridir.⁵⁶ *Su Kasidesi*'nin ilk beyitleri şu şekildedir:

“Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su,
Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çâre su.”⁵⁷

Medine için yazdığı şiirleriyle adeta Medine ile özdeşleşen şair Nâbî'nin meşhur na'tinin yazılış hikayesi şöyle anlatılmaktadır. Nâbî'nin de içinde bulunduğu Hac kafilesi Medine'ye yaklaştığında gece olur ve dinlenmek üzere uzanırlar. Nâbî'nin heyecandan gözüne uyku girmez. Kafilede biri ayaklarını kibleye uzatmış halde uyumaktadır. Bunun üzerine Nâbî şu mısraları söyler:

“Sakin terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hudâdur bu,
Nazargâh-ı İlâhîdür makâm-ı Mustafâdur bu.”⁵⁸

Bahtî mahlaslı şiirler yazan I. Ahmet, Sultanahmet Camî'ne getirttiği kadem-i şerifi gördüğü rüyanın tesirinde kalarak Eyüp Sultan'a geri yollamış ve kadem-i şerifin resmini sorgucuna yaptırıp etrafına da şu beyitleri yazmıştır:

“N'ola tâcım gibi başumda götürsem daim,
Kadem-i resmini ol Hazret-i şah-ı Rusûl'ün.
Gül-i gülzar-ı nübüvvet o kadem sahibidür,
Ahmedâ durma yüzün sür kademine o gülün.”⁵⁹

Hüsni ü Aşk isimli mesnevisiyle şöhret kazanan Şeyh Gâlib, Divan şiirinin son temsilcilerindendir. *Müseddes Na'tı Şerif-i Nebevî* isimli eseri şu mısralarla sonlanır:

⁵⁶ Abdülkadir Karahan, “Fuzulî”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, Cilt: 13, İstanbul, 1996, ss. 240-246.

⁵⁷ Tahir Üzgör, “Su Redifli Şiirler ve Fuzulî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dair”, **İlmî Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 9, 2000, s. 242.

⁵⁸ Nurgül Özcan, “Nâbî Divanı'nda Medine”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume** 8/1 Winter, Ankara, 2013, ss. 2037-2047.

⁵⁹ Nihat Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976, s. 652.

“Rahm eyle aman âteş-i hicrânına yakma,
Ez-cümle kulun Gâlib-i pür-cürmü bırakma.

Sen Ahmed ü Mahmud u Muhammedsin Efendim,
Hak’dan bize sultan-ı müeyyedsin Efendim.”⁶⁰

Geleneksel şiirle modern şiiri harmanlayan Arif Nihat Asya⁶¹ na’tinde şöyle der;

“Gel, Ey Muhammed, bahardır.

Dudaklar ardında saklı

Âminlerimiz vardır!...

Hacdän döner gibi gel;

Mirac’dan iner gibi gel;

Bekliyoruz yıllardır!”⁶²

Mehmet Akif Ersoy’un *Safahat* adlı kitabının ikinci baskısında dahil olan *Necid Çöllerinden Medine’ye* şiiri Teşkilât-ı Mahsûsa’nın verdiği görevle gittiği Medine’de yaşadığı duyguları aktardığı bir na’ttir.⁶³ Mehmet Akif şiirine şu mısralarla başlamaktadır:

“Ya Nebi,

Şu halime bak!

Nasıl ki bağı yanar gün kızınca sahranın,

Benim de ruhumu yaktıkça yaktı hicranın.”⁶⁴

Nurullah Genç’in üç ay inzivaya çekilip yazdığı ve arkadaşlarının ısrarıyla Türkiye Diyanet Vakfı 1990 Na’t yarışmasına katılıp birinci olduğu *Yağmur* isimli na’ti; “Var edenin adıyla insanlığa inen nur / Bir gece yansıyınca kente Sibir dağından” diyerek başlar ve devam eder:

“Toprağı kirlerinden arındırır bir Yağmur

Kutlu bir zaferdir bu ebabil dudağından

⁶⁰ Süleyman Tülücü, “Şeyh Galib Hakkında Bazı Bibliyografik Notlar”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 36, Erzurum, 2011, ss. 253-257.

⁶¹ İsmail Çetişli, “Arif Nihat Asya’nın “Naat”ı Üzerine Bir Tahlil”, **Türk Yurdu Dergisi**, Sayı: 271, 2010, s. 24.

⁶² Arif Nihat Asya, *Dualar ve Aminler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 69.

⁶³ M. Orhan Okay, “Safahat”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 35, İstanbul, 2008, ss. 442-444.

⁶⁴ Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1966, s. 358.

Rahmet vadilerinden boşanır ab-ı hayat
En müstesna doğuşa hamiledir kâinat.”⁶⁵

Gerek divan şairlerinin gerek günümüz şairlerinin Peygamberimiz Hz. Muhammed’e yazmış olduğu daha pek çok eser vardır. Genellikle na’t türünde olan bu eserler bestekarlar tarafından bestelenmiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de şairler na’t yazmaya ve Peygamberimiz Hz. Muhammed’i anlatmaya devam etmektedir.

⁶⁵ Nurullah Genç, “Yağmur”, **Yağmur**, Timaş Yayınları, 24. baskı, İstanbul, 2019, s. 22.

BİRİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL KISAKÜREK: HAYATI, ESERLERİ, POETİKASI

1.1. NECİP FAZIL'IN HAYATI

Necip Fazıl Kısakürek, 26 Mayıs 1904'te ⁶⁶ İstanbul Çemberlitaş'ta Sultanahmet'e doğru inen sokakların birinde büyük bir konakta doğmuştur. Haremlik selamlık halinde iki kapılı dört katlı çok odalı bu konağın bahçesini, bahçedeki müstemilatı ve dut ağacını, komşu evleri, konağın içindeki büyük salonu, sıra sıra odaları, karanlık köşeleri ve rutubet kokusunu tarif ettiği cümlelerinde bu konağın izleri bulunabilir. Hatta kendi hayatını anlattığı *Büyük Kapı* adlı eserinde çocuk denecek yaşta yazdığı *Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri* adlı hikayesinde geçen mekânın bu konak olduğunu ifade etmiştir. Yine kendi ifadeleriyle: “Bu konak, içinde, yakıcı hâtıraların kaynaştığı tütsü çanağıdır. Renk renk, şekil şekil, fısıltı fısıltı hatıralar... Bazen çığlık çığlık...” ⁶⁷ Bebekliği ve çocukluğu sürekli hastalıklarla, defalarca ateşlenerek ve hayatından ümit kesilerek geçmiştir.

Bebekliği ile ilgili şöyle der:

“O kadar cılız ve çelimsizmişim ki, doktor, sağ elinin şehâdet parmağıyla orta parmağını çenemin altına geçirmiş, beni mangal maşası gibi tutmuş ve leğene sokup bu vaziyette yıkamış... Halime bakanlar:

— Yaşamaz bu çocuk! demişler.”⁶⁸

Kısakürekler soyuna mensup olan Necip Fazıl'ın soyağacı Dulkadiroğulları'na bağlıdır. ⁶⁹ Babası Abdülbaki Fazıl Bey, Hukuk fakültesi mezunudur. Bursa'da yedek hâkimlik, Gebze savcılığı ve Kadıköy hâkimliği görevlerinde bulunmuştur.⁷⁰

⁶⁶ Orhan Akay, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınlarından çıkan Necip Fazıl Kısakürek adlı eserinde Necip Fazıl'ın doğum tarihi ile ilgili şöyle der: “Biyografi kitaplarında Necip Fazıl'ın doğum tarihi olarak 1903'den 1907'ye kadar çeşitli yıllar gösterilmiştir. *O ve Ben* adlı otobiyografisinde bizzat Necip Fazıl, kendi doğum tarihi olarak 26 Mayıs 1320 - 1904 Rebiülevvel 1323'ü vermektedir. Buradaki mali ve hicri yılların miladi karşılığı 1904 değil 1905 olması gerektiğinden daha sağlıklı bir belge bulunana kadar 26 Mayıs 1905 tarihini tercih ettik.” Orhan Akay, **Necip Fazıl Kısakürek**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 1.

⁶⁷ Kısakürek, *Kapı*, s. 7.

⁶⁸ Kısakürek, *Kapı*, s. 16.

⁶⁹ Mehmet Kısakürek, Suat Ak, “Ana Çizgileriyle Necip Fazıl Kısakürek Biyografisi”, **Necip Fazıl Armağanı** (Ed. Mustafa Miyasoğlu), Konak Yayınları, İstanbul, 2004, s.72.

⁷⁰ Kısakürek ve Ak, s.72.

Her an bitişinde yaşadığı ve onu büyük bir sevgiyle kollayan, özel olarak ilgilenen, okuma yazmayı öğreten, hep başköşeye oturtan, herkese kızsı ve herkesi sustursa da bir tek onun konuşmasına izin veren, ona sonsuz müsamaha gösteren dedesi Mehmed Hilmi Efendi, İstanbul Cinayet Mahkemesi ve İstinaf reisliğinden emekli olmuştur. Emekli maaşının en büyük payını yine ona vermiştir. Ve bu ayrımcılığın zekasıyla ilgili olduğunu herkese göstermek için diğer torunlarına ve ona ezberler yaptırarak hep onun önde olmasının bu özel ilgiye sebep olduğunu ifade etmiştir.⁷¹ Belki de Necip Fazıl'daki cevheri ortaya çıkaran dedesidir. Necip Fazıl da dedesinin yanındaki yerinin farkındadır:

“Anlaşıyor ki, konağın ruhu büyük babam; ben de onun ruhuyum... Çünkü biricik oğlunun biricik oğluyum... Babadan oğula, içinde yaşattığı soy idealinin onca en mükemmel numûnesiyim. Sağ kolumu açar ve orada gördüğü ben'i babasındakine benzetir ve öper; elimin parmaklarını kendi el ayalarına yerleştirir ve mafsall yerlerindeki kırışıkları tıpkı babasındakilere eş bularak öper, öper.”⁷²

Annesi Mediha Hanımdır. Akdeniz kıyılarından İstanbul'a göç eden bir ailenin kızıdır. Annesi dar gelirli bir ailenin kızıyken babasının zenginlik içinde zabt edilemeyen şımarıklığına bir çare olarak evlendirilmek istenmiş ama kendilerine denk aileler kızlarını vermemiştir. En sonunda Mediha hanımla, ikisi de küçük yaşta iken evlenmişlerdir.⁷³

Necip Fazıl, okuma yazmayı dört beş yaşlarındayken dedesi Mehmet Hilmi Efendi'den öğrenmiştir.⁷⁴ “Büyük babam bana en küçük yaşlarda okuyup yazmayı öğretti. Bilmem ki, dört beş yaşında su gibi okuyup yazıyordum dersem inanır mısınız? O zamanın ağdalı diliyle günlük gazeteleri, dört beş yaşında okuyor, anlıyor, hatta anlatıyordum.”⁷⁵ Necip Fazıl, kalabalık konakta, dedesinin özel himayesinde, dadılar, mürebbiyeler ve lalalar arasında büyür. Çocukluğuna dair anılarının izleri eserlerinin bazısından fark edilir:⁷⁶ “Ya ben?.. Evin veliahdı, baş gözdesi, erkek oğlun erkek oğlu...”⁷⁷

⁷¹ Kısakürek, Kapı, s. 10.

⁷² Kısakürek, Kapı, s. 11.

⁷³ Kısakürek, Kapı, s. 15.

⁷⁴ Kısakürek ve Ak, s.73.

⁷⁵ Kısakürek, Kapı, s. 18.

⁷⁶ M. Orhan Okay, **Necip Fazıl Kısakürek**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 1.

⁷⁷ Kısakürek, Kapı, s. 13.

Kız kardeşi Selma 6 yaşında iken vefat etmiştir.⁷⁸ Bu vakitsiz ölüm üzerine annesi Mediha Hanım verem olur ve tedavi için İsviçre'ye götürölür. Sanatoryumda bir müddet kaldıktan sonra geri döner. O devre Necip Fazıl'ın iyice kitaplara gömölüp hassasiyeti en üst raddelere vardığı devredir.

Babaannesi Hatice Zafer Hanım (cicianne) devrinin sosyetelerindendir. İstanbul hanımefendisidir. Eski Halep Valisi, Zaptiye Nazırı Salim Paşanın kızıdır.⁷⁹ Salim Paşa dedesi Hilmi Efendi'nin zekasına hayran olup yanına alır ve kızıyla evlendirir. Ciciannesi herkesin uzun saçlı olduğu dönemde bile kısacık saçları, piyanosu, yabancı dillerden çevrilmiş romanları, mücevherleri, verdiğı ziyafetlerle doğu ve batı insanının birbirine geçip karışmış numunesidir. Hatice Zafer Hanım Necip Fazıl'ın yaramazlığına çare olarak ve onu sakinleştirip uyuşturmak için romana alıştırır.⁸⁰ Belki de hayatının en büyük dönüm noktası küçük yaşlarda okuduğu kitaplardır. Çünkü edebiyata alışan ve edebiyatla iç içe yaşayan birinin dönüp dolaşıp duracağı yer yine edebiyattır:

“On iki yaşıma kadar süren bu ölçüsüz, abur cubur okuma hastalığı bende o hale gelmişti ki, on, on bir yaşıma doğru (Pol ve Virjini), (Graziyella), (Ladam o kamelya), (Zavallı Necdet) gibi hissîlik ve edebîlik iddiasındaki eserlere kadar tırmanan alâkam, nihayet hastalığa dönmüş, gecelerimi ve gündüzlerimi bir ağ gibi sarmıştı. Sonraları (Pol ve Virjini)'yi Heybeliada'da Papaz mektebi tarafındaki çamlar altında sabahtan akşama kadar okuyup gözlerim yaş dolu, oracıkta kaldığımı, güneş battıktan sonra beni arayıp bulduklarını ve zorla eve sürüklediklerini söylersem ne dersiniz?”⁸¹

Eğitimine Emin Efendi'nin işlettiğı Mahalle Mektebinden başlayarak çeşitli okullara devam eder. Fransız Papaz ve Kumkapı'daki Amerikan Kolej'ine gider. Serasker Rıza Paşa yalısındaki Rehber-i İttihat mektebine verilir. Bir müddet Büyük Reşit Paşa Numune mektebine gider. Gebze'nin Aydınlı köyündeki ilk mektebe yazılır ama ilk mektebi Heybeliada Numune Mektebi'nde bitirir. 1916'da kişiliğini oluşturmada en büyük etkisi olan okulu Bahriye Mektebi'ni kazanmıştır.⁸²

⁷⁸ Yasin Beyaz, **Necip Fazıl'ın Düşünce Dünyası**, İşaret Yayınları, İstanbul, 2012, s. 17.

⁷⁹ Hüseyin Yorulmaz, **Bir Devrin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek**, Hat Yaynevi, İstanbul, 2014, s. 34.

⁸⁰ Kısakürek ve Ak, s. 73.

⁸¹ Kısakürek, Kapı, s. 23

⁸² Kısakürek ve Ak, s. 73.

Necip Fazıl şiire Bahriye Mektebi'nde başlamıştır. Edebiyat öğretmeninin öğrencilerden, hayatlarındaki en çarpıcı hadiseyi anlatmalarını istemesi üzerine bir nesirle büyük babasının ölümünü anlatan Necip Fazıl, bu eseriyle hocasının büyük takdirini kazanır ve annesinin arzusuyla şiir yazmaya başlamıştır.⁸³

Bahriye Mektebi'nin nasıl bir okul olduğuyla ilgili ise şöyle demiştir:

“O zamanın ütopyasına göre harp kazanıldıktan sonra bize geçecek olan Fransız donanmasının zırhlılarında vazife görmeğe ve prenseslerin ellerinden öpmeğe namzet zabıtlar sıfatıyla yetiştirildiğimiz, bu şartlara göre seçilip alındığımız, herkes saman ekmeği yerken nefis sofralara oturtulduğumuz, müzikle yemek yediğimiz, saraylara mahsus muaşeret edepi içinde yoğurulduğumuz, böyleyken disiplinlerin en yakıcısı içinde kavrulduğumuz, memleketin en namlı hocalarına malik bulunduğumuz ve tatile üç ayda bir çıktığımız Bahriye Mektebi...”⁸⁴

Şair lakabı ona Bahriye Mektebi'nde takılmıştır. Bahriye Mektebi'nde yazdıklarına güvenmemesini söyleyen hocası yıllar sonra kendisinden özür dileyecektir. Aruz yazmaya da orada başlamıştır.⁸⁵

“Mektepte lâkabım şairdir, bir de koca kafa... Küçük yaşlarda da kafam buydu; vücudum sonradan ona yetti...”⁸⁶

1920 yılında hayatının en güzel beş senesini geçirdiği ve kişiliğinin oluştuğu Bahriye Mektebi'nden mezun olmuştur. 17 yaşında İstanbul Dar'ül-fünûnu Edebiyat Medresesi Felsefe Şubesine girmiştir.

İlk şiirleri zamanının üstatlarının yazdığı *Yeni Mecmua*'da yayımlanmıştır.⁸⁷

“Bir gün Ahmet Haşim'in ‘Yeni Mecmua’ idarehanesinde Fevzi Lûtfi'nin yanında bana söylediği sözü unutamam:

— Çocuk! Bu sesi nerede buldun sen?”⁸⁸

Daha ilk eserleriyle edebiyat dünyasında hayranları oluşmuş ismini çok yakından tanıdığımız üstatlarla aynı dergilerde yazmıştır. Şimdilerde usta diye andığımız şairlerin yer bulamadığı mecmualarda şiirleri yayımlanmıştır. Üniversitede Ahmet Kutsi Tecer ve Ahmet Hamdi Tanpınar ile arkadaş olmuştur. Yaklaşık yirmi

⁸³ Kısakürek, Kapı, s. 34.

⁸⁴ Kısakürek, Kapı, s. 34.

⁸⁵ Kısakürek ve Ak, s. 73.

⁸⁶ Kısakürek, Kapı, s. 41.

⁸⁷ Kısakürek ve Ak, s. 74.

⁸⁸ Kısakürek, Kapı, s. 45.

yıl boyunca arkadaş olduğu Peyami Safa'yı bir vapur yolculuğu esnasında Hasan Ali Yücel'in vesile olmasıyla tanımıştır.⁸⁹

1924'te Sorbon Üniversitesi'ne girer ama oraya bir türlü adapte olamaz. Paris onun için kâbus bir şehir olur ve kendini arayışları devam etmektedir. İçinde bulunduğu halin yarattığı şey onu rahatsız ettiğinden dolayı ve ruhsal olarak yaşadıkları yüzünden eğitimini yarım bırakmıştır.

1925'te tasavvufî bir özenmenin ürünü olduğunu iddia ettiği ve Anadolu şiirine benzettiği manzumelerin bulunduğu ilk şiir kitabı *Örümcek Ağı* yayımlanır. Aynı yıl kısa bir süre Osmanlı Bankasında çalışmıştır.

1928'den 1934'e kadar dışarıdaki hayat onun için cendere gibi sıkıcı ve sisli bir hava gibi boğuktur. İçki ve kumarın avuntusuyla günlerini geçirirken düşünce olarak maneviyat dolu olsa da bu düşünceleri tam olarak yaşamadığı için huzursuzdur. İçine yuvarlandığı bu kasvetli durumdan kurtulması kolay olmayacaktır. Bir türlü tatmin olamadığı için hayata boş ve manasız bir hisle yaklaşmaktadır. Her yıktığı duvarın arkasında yeni bir duvarla karşılaşmakta, tavan üzerine üzerine gelip kat kat basılmaktadır. Bu garip hallerden kurtulmak için nefsinin doyurmaya ve şımartmaya çalışmaktadır. Kadın, içki ve kumar üçlüsünde yaşamakta, kumara sırtını çevirip çevirip tekrar içine çekilmektedir.

1929'da Ankara'da İş Bankası'na şef olarak girer ve 10 yıl süren iş hayatında müfettişliğine kadar yükselir. Orada Yakup Kadri ve Falih Rıfkı ile vakit geçirir. 1931'de askerlik yapıp Ankara'da yaşamaya devam eder. Adeta cinnet halinde yaşamaya devam ederken durakları Trabzon ve arkasından İstanbul'dur.⁹⁰

İstanbul'da aynı bankanın muhasebe şefi olarak çalışmaya devam etmektedir. Beylerbeyi'nde bir yalıda bohem hayattan kurtulmuş ve konforlu bir yaşama geçerek maddi boyutta bir hayata başlamıştır.⁹¹

1934'te vapurla seyahat ederken tesadüfen bir adamla tanışır ve sohbet ederler. Uzun uzun sohbet ettikten sonra adam Abdülhakim Arvâsî hazretlerinden bahseder. Merak eder ve Abdülhakim Arvâsî'yi görmeye gider.⁹² Artık Necip Fazıl

⁸⁹ Kısakürek, Kapı, s. 46.

⁹⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **O ve Ben**, Büyük Doğu Yayınları, (O ve Ben), İstanbul, 1999, s. 59.

⁹¹ Kısakürek, O ve Ben, s. 60.

⁹² Kısakürek ve Ak, s. 76.

Kısakürek için bambaşka bir hayat başlamıştır. Yıllarca aradığını bulmanın verdiği sevinçle dolup taşmaktadır.⁹³

“O Efendi Hazretleri ki, kendisini buluncaya kadar geçen hayatım, onu beklemekten, bekleyiş sıkıntıları içinde kıvranmaktan başka bir şey değildi.”⁹⁴

Aradığı hayatın o olduğunu anlasa da zaman zaman gelgitler yaşamakta ve buhranlar geçirmektedir. Uykusuz geceleri bir yıl boyunca sürer. Tarifi imkânsız ruhsal sıkıntılarla boğuşurken garip rüyalar görür.⁹⁵

1935, 1936, 1937 yılları edebi anlamda çok verimli geçer ve sonrasında da yüzü aşkın eser yazan Necip Fazıl, o yıllarda mecmua da çıkarır. Necip Fazıl’ın sanat hayatı o yıllarda yoğun bir döneme girer ve art arda kitap neşreder. Hem nesirde hem de şiirde kendini kanıtlayan Necip Fazıl, şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır. İlk dönem şiirlerinde modern insanın arayışlarını ve iç dünyasını ele alırken son dönem şiirlerinde ise daha çok dini imgeler kullanarak insanı manevi yönden ele almıştır. Tiyatro eserleriyle de ön plana çıkan Necip Fazıl’ın düşünce eserlerinde ele aldığı felsefi görüşleri de okurlar tarafından dikkatle takip edilmiştir.

1939’da bir gün bulunduğu yerin ona uygun olmadığını ve müfettişlik yaparak kendine zulmettiği düşüncesiyle bankadan istifa etmiştir. Ardından Ankara Yüksek Devlet Konservatuarına ve Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’ne hoca olarak atanmıştır. O yıllarda hocası Abdülhakim Arvâsî Necip Fazıl’a sürekli evlenmesini söylemektedir. Nihayet 1941’de Fatma Neslihan Hanım ile evlenir. Mehmet, Ömer, Ayşe, Osman ve Zeynep isimlerinde çocukları olmuştur. 1943 yılında yeniden askere alınmış ve yazdığı siyasi bir yazı sebebiyle mahkûm olmuştur.⁹⁶ 1957’de siyasi eylemlerinden dolayı hapse girmiştir.⁹⁷ 1960 yılında tekrar hapse girmiş ve bir buçuk yıl kalmıştır.⁹⁸ Büyük Doğu çıktığı dönemlerde tekrar tekrar ceza alıp, defalarca hapse girmiştir. O yıllarda verdiği konferanslar 1963 yılında zirveye ulaşmış konferansları ile bütün yurdu dolaştıktan sonra yurt dışında

⁹³ Kısakürek, O ve Ben, s. 63.

⁹⁴ Kısakürek, Kapı, s. 77.

⁹⁵ Kısakürek, O ve Ben, s. 77.

⁹⁶ Kısakürek ve Ak, s. 77.

⁹⁷ Kısakürek ve Ak, s. 82.

⁹⁸ Kısakürek ve Ak, s. 73.

da halkla buluşmuştur. Tasavvufî alakası hocası Abdülhakim Arvâsî vefat ettikten sonra da devam etmiştir. 26 Mayıs 1983'te vefat etmiştir.⁹⁹

1.2. NECİP FAZIL'IN ESERLERİ

Necip Fazıl, şiirden tiyatroya, hikâyeden düşünce yazılarına kadar hemen hemen her türde yazmış, yüzün üzerinde eser vermiştir.¹⁰⁰ Eserlerini tekrar tekrar değiştirip ilaveler yaparak yayımlamıştır. Bazı metinlerini kitaplarına almamış, bazılarını çıkarmış, bazılarını da değiştirmiştir.

Her ne kadar bütün türlerde eser verse de şairlik yönüyle ön plana çıkan Necip Fazıl'ın ilk şiiri henüz 13-14 yaşlarında *Tercüman* gazetesinin edebî ilavesinde yayımlanmıştır. İlk şiirlerini 1925'te *Örümcek Ağı* kitabında toplanan Necip Fazıl'ın diğer şiir kitapları ise şöyledir: *Kaldırımlar* (1928), *Ben ve Ötesi* (1932), *101 Hadis* (1951), *Sonsuzluk Kervanı* (1955), *Çile* (1962, 1974, 1976, 1979, 1981, 1982, 1983), *Şiirlerim* (1969), *Esselam* (1973)

Tiyatronun gelişmeye başladığı ve devlet tiyatrosunun açıldığı dönemlerde eserlerini neşreden Necip Fazıl tiyatro türünde de eserler vermiştir. İlk tiyatro eseri *Tohum* (1935) sahnelendiğinde seyircinin ilgisini görmez ama *Bir Adam Yaratmak* (1938) adlı ikinci oyunu çok beğenilir.¹⁰¹ Diğer tiyatro eserleri ise şunlardır: *Künye* (1940), *Sabırtası* (1940), *Para* (1942), *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih* (1949), *Reis Bey* (1964), *Ahşap Konak* (1964), *Siyah Pelerinli Adam* (1954), *Ulu Hakan Abdülhamid Han* (1965), *Yunus Emre* (1969), *Kanlı Sarık* (1970), *Mukaddes Emanet* (1971), *Senaryo Romanları* (1972), *İbrahim Ethem* (1978).

Şiirleri ve tiyatroları kadar başarılı bulunmasa da Necip Fazıl hikâye ve roman türünde de eser vermiştir. *Meşum Yakut* isimli sadece Büyük Doğu dergisinde neşredilen metinlerinden başka şunlar yayımlanmıştır: *Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil*

⁹⁹ Kısakürek ve Ak, s. 86.

¹⁰⁰ Necip Fazıl'ın eserleri listesini oluştururken Büyük Doğu Yayınlarından, Orhan Okay'ın Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları tarafından çıkan **Necip Fazıl Kısakürek** isimli eserinden ve İlyas Ersoy'un Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri İslâm Felsefesi Anabilim Dalı **Necip Fazıl Kısakürek Düşüncesinin Felsefî Yönü** isimli Yüksek Lisans Tezinden faydalanılmıştır.

¹⁰¹ Yasin Beyaz, "Nesir Yazılarına Göre Necip Fazıl'ın Düşünce Dünyası"(Doktora Y-Tezi), **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Bilim Dalı**, Edirne, 2012, s. 22.

(1933), *Ruh Burkuntularından Hikayeler* (1965), *Hikayelerim* (1970), *Aynadaki Yalan* (1980).

Hatıra kitaplarında da oldukça başarılı bulunan Necip Fazıl, hapishanede geçirdiği günlerini yazdığı *Yılanlı Kuyudan* (1955) daha sonra *Cinnet Mustatili* ismiyle yayımlanmıştır. Büyük kısmında kutsal topraklarda yaşadığı hatıralarını anlattığı *Hac* (1973); hayatı, Abdülhakim Arvâsî ile tanışması ve onunla tanıştıktan sonra yaşadıklarından oluşan *Büyük Kapı* (1965) isimli eserini yazmıştır. *Büyük Kapı*, daha sonra yaptığı ilavelerle birlikte *O ve Ben* (1974) olarak neşretmiştir. Hayatının *O ve Ben* isimli eserinde değinmediği kısımlarını anlattığı *Babıali* 1975'te çıkmıştır. 1984'te çocukluk hatıralarından oluşan *Kafa Kâğıdı* 'nı yayımlamıştır.

Dinî-Tasavvufî metinlerinden biri olan *Halkadan Pırıltılar* (1948) evliyaların menkıbelerinin yer aldığı bir eserdir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hayatını klasik siyerlerden farklı olarak ele aldığı ilk adı *O ki O Yüzden Varız* olan *Çöle İnen Nur* 1960'ta yayımlanmıştır. Hadisleri derlediği *Nur Harmanı* (1970), Tasavvufta önemli bir kavram olan silsileden şahsiyetleri yazdığı *Altun Halka* (1960), Sahabenin vasıflarına değindiği *Peygamber Halkası* (1968), *Vecdimin Penceresinden* (1968), *Hazret-i Ali* (1964), *Son Devrin Din Mazlumları* (1969), *Doğru Yolun Sapık Kolları* (1978), *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu* (1982), *Mümin-Kafir* (1986), *İman ve İslam Atlası* (1981).

Siyasî, Fikrî, Tarihî İncelemeler, Denemeler ve Derleme Eserleri: *Abdülhak Hamid ve Dolayısıyla* (1937), *Namık Kemal* (1940, 1966), *Çerçeve* (1940), *Müdafaâ* (1946), *Maskenizi Yırtıyorum* (1953), *At'a Senfoni* (1958), *Büyük Doğuya Doğru* (1959), *Her Cephesiyle Komünizm* (1962), *İman ve Aksiyon* (1964), *Ulu Hakan Abdülhamid Han* (1965, 1970), *Bir Pırıltı Binbir Işık* (1965), *Büyük Mazlumlar* (1966), *İki Hitabe: Ayasofya, Mehmetçik* (1966), *Vahidüddin* (1968), *Türkiye'nin Manzarası* (1968, 1973), *Tanrı Kulundan Dinlediklerim I- II* (1968), *Binbir Çerçeve 1-V* (1968, 1969), *İdeolocya Örgüsü* (1968), *Son Devrin Din Mazlumları* (1969), *Sosyalizm, Komünizm ve İnsanlık* (1969), *Benim Gözümde Menderes* (1970), *Yeniçeri* (1970), *Tarihimizde Moskof* (1973), *Hitabeler* (1975), *Rapor 1-XIII* (1976-1980), *Yolumuz, Halimiz, Çaremiz* (1977), *İhtilal* (1976), *Sahte Kahramanlar* (1976), *Hesaplaşma, Tarihte Yobaz ve Yobazlık, Türkiye ve Komünizm* (1985), *Öfke ve Hiciv* (1988), *Çerçeve 2* (1990), *Konuşmalar* (1990), *Başmakalelerim 1* (1990), *Çerçeve 3*

(1991), *Hücum ve Polemik* (1992), *Başmakalelerim 2* (1995), *Başmakalelerim 3* (1995), *Çerçeve 4* (1996), *Edebiyat Mahkemeleri, Doğu Edebiyatı, Dil Raporları* (1997), *Çerçeve 5* (1998), *Hadiselerin Muhasebesi 1* (1999), *Hadiselerin Muhasebesi 2* (2003), *Hadiselerin Muhasebesi 3* (2003), *İstanbul'a Hasret* (2005), *Savaş Yazıları 1- 2* (2006).

Necip Fazıl'ın İmam Rabbani'nin mektuplarını derlediği *Mektubât'tan Seçmeler* (1956) ve başka sadeleştirdiği eserler de vardır. Bu çalışmaları şöyledir: *El-Mevâhibü'l-Ledûniyye "Gönül Nimetleri, İmam Kastalânî"* (1967), *Râbita-i Şerîfe, Esseyyid Abdülhakîm Arvâsî* (1974), *Tasavvuf Bahçeleri, Esseyyid Abdülhakîm Arvasî* (1983).

Kendi adına çıkardığı ve dönemin önemli isimlerinin yazdığı dergileri: *Ağaç Dergisi* (1936), *Büyük Doğu Dergisi* (1943-1978) ve *Borazan* (1944)'dır.

1.3. NECİP FAZIL'IN POETİKASI

Poetika denince ilk akla gelen Aristoteles'in *Poetika* adlı eseri olmasına rağmen Aristoteles'in hocası Platon'un diyaloglarında sanat ve güzellik üzerine değerli fikirlerinin olduğunu görürüz. Ancak Aristoteles, hocasından farklı olarak sadece metafizik güzelliği değil diğer bütün sanat dallarını da tek tek ele alan bir poetika görüşü oluşturmuştur. Poetika kavramını terim olarak ilk kullanan Aristoteles'tir.¹⁰² Eserine şiir sanatını açıklayarak başlar ve sanata kapsamlı bir şekilde bakarak edebiyatın ve sanatın işlevine farklı bakış açıları geliştirir.¹⁰³

Türk Edebiyatı'nda ilk defa Necip Fazıl tarafından kullanılan poetika kavramı Yunancadan türemiştir. Aristoteles'ten itibaren bütün dünyanın kullandığı bir terim haline gelmiştir. Genel olarak tüm sanat dallarını kapsayan kelime günümüzde daha çok şiir sanatı için kullanılmaktadır. Necip Fazıl'ın *Çile* kitabında topladığı poetika

¹⁰² Âlim Gür, Bedia Koçakoğlu, "Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4 /1-I Winter 2009

¹⁰³ Okan Koç, "Yahya Kemal'in Poetikası", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı: 20, 2008, ss. 165-191.

yazıları, farklı zamanlarda yazılmış ve farklı dergilerde yayımlanmış metinlerinden oluşmaktadır.¹⁰⁴

Necip Fazıl, poetika yazılarında şiiri ve şairi net çizgilerle belirtmiştir. Ona göre şair, ne yaptığından ziyade ne için ve nasıl yaptığı sorusu sorulması gereken bir sanatçıdır. Şiirin hakikati bulma işi olduğunu, ilim ve şiiri kıyaslayarak ikisinin de fikri kullandığını söyler. Şairin şuarsuz olmasını yersizlik ve bölünük olarak görerek ekseriyetle bu halde olunduğunu ileri sürer. Şairin vazifesinin sanatında nasıl ve niçin sorularını cevaplandırması olduğunu ifade eder. Şairin bir simyacı gibi çalışarak tüm esrarları çözen bir yanının da olması gerektiğini dile getirir. Şiirin hakikati arama işi olduğunu; çocukça, cambazca ve kahramanca bir usûl olduğunu anlatır. Mutlak hakikati arama yolunda sarp ve dolambaçlı ancak kestirme ve imtiyazlı bir patika olduğunu belirtir. Ona göre o keçi yolundan herkes geçemez ve şiir, beş duyu organımızı kaynaştıran bir idrak ile maddi ve manevi bütün eşyayı ve hadiseleri birleştiren bir fener alayıdır. İnanan veya inanmayan her şair bilerek veya bilmeyerek Allah'ı arar.

Fikri arama işinde ilmi polise, şiiri hırsıza benzetir. Şiirin unsurlarının his ve fikir olduğunu ve birbirlerini doğurduğunu ifade eden Necip Fazıl, onların birbirlerine kıvrılmalarıyla sanatın ortaya çıktığını anlatır. Şiirde şekil ve kalıbın önemine vurgu yapar ancak şekil ve kalıbın şiire gizlenmesi gerektiğini, şiirin ruhunun şekli örtmezse şiir olmayacağını belirtir.

Necip Fazıl'ın şiiri hakkında pek çok makale yazılmış ve farklı bakış açılarıyla kıymetli tespitler yapılmıştır. Onun şiirinin çizgilerinin belirginliği ve şiirlerinde göze çarpan biçimin önceliği anlatılır. Şiirlerini kendi şiir anlayışına paralel olarak sınırlı bir çerçeve içinde kaleme aldığı, sınıflara ayırdığı ve tüm

¹⁰⁴ Ahmet Bozdoğan'ın Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanan *Necip Fazıl'ın Ütopyasında Şiir ve Şair* isimli makalesinden: "Gençlik yıllarından itibaren geliştirmeye başladığı bu poetik fikirlerini önce 1930'larda yayımladığı *Ağaç* dergisindeki kimi yazılarında ve ardından 1940'larda *Büyük Doğu*'daki 'Edebiyat Mahkemesi' ve 'Büyük Doğu Akademiyası' başlıklı yazılarda kayda geçirmeye başlamış, bunlarla aynı zamanda yine *Büyük Doğu*'daki 'İdeolocya Örgüsü' genel başlıklı yazıları içinde olgunlaşmış şekliyle kamuoyuna sunmuş ve nihayet 'İdeolocya Örgüsü' içinden çıkararak 1955 yılında yayımlanan *Sonsuzluk Kervanı* adlı şiir kitabında ilk defa olmak üzere 'Poetika' müstakil başlığı altında toplamıştır. Ondan sonra da bu 'Poetika', onun yayımlanan her şiir kitabında yer almıştır." Ahmet Bozdoğan, "*Necip Fazıl'ın Ütopyasında Şiir ve Şair*", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 38, Sayı: 1, 2014, s. 2.

bunları bilinçli olarak yaptığı ifade edilir. Necip Fazıl'ın şiir anlayışının netliği ve poetikası gereği uyguladığı yöntem edebiyat çevrelerinin de takdirini kazanır.¹⁰⁵

Necip Fazıl'ın şiirlerinin toplumdan ayrı düşünölemeyeceğı ifade edilirken onun şiirinin geçmişe ait izleri, üzerinde nokta nokta, çizgi çizgi taşıdığı, şimdiye yani şu andaki hal ile mevcut duruma ve geleceğe dair izler taşıdığı, geleceğın nasıl olacağı hakkında öngöröde bulunduğı ifade edilirken tabire ihtiyaç duyan bir tabirname olduğı anlatılır.¹⁰⁶

Necip Fazıl sadece şiir yazmakla kalmamış şiirin ne olduğı ve ne olması gerektiğı üzerine kafa yormuş, tespitlerini de poetika yazılarında edebiyat dünyasına aktarmıştır. Şiirin estetiğı üzerine yazdıkları ile o günün edebiyat dünyasına olan tavrı çok konuşulmuştur. Kendi zamanında gelişen ve yoğun bir şekilde yaygınlaşan, edebiyat çevrelerinin ilgisiyle büyüyen yeni şiir akımlarının şiir anlayışları ile ilgilenmeden kendi poetikasını oluşturduğı, şiirlerinde denge unsurunu gözeterek duygularını ve düşöncelerini geliştirdiğı, dayanıklı bir yapı ile estetik bir biçim kazandırdığı anlatılır.¹⁰⁷

Necip Fazıl, hayatını iki döneme ayırır ve her iki döneminde yazdıklarının arasında belirgin bir fark görülür. Bu iki ayrı dönem ve değışen düşünce dünyası şiirlerine de yansımıştır. Önceden yazdıkları ile sonra yazdıkları arasındaki tek fark dinî değışiminden kaynaklı değildir. Artık olgunlaşan şiir anlayışı ve sanata bakışı onun şiirlerinin daha da gelişmesine zemin hazırlamış ve Necip Fazıl topluma mal olan bir edebiyatçı olmuştur.¹⁰⁸

Manevî değörlere her zaman değöer veren Necip Fazıl'ın şiirlerinde kullandığı temalar çok değışmemiş, düşünce değışmiştir. Bu değışimi olumlu karşılayanlar olduğı gibi sanatının gelişimi açısından doğıru bulmayanlar da olmuştur. Eserlerinde

¹⁰⁵ Gökhan Reyhanoğulları, "Necip Fazıl Kısakörek'in Poetikasını 'Şiirde Anlam Sorunu' Bağlamında Okumak: Anlam'ın 'Ben' Döngüsü", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Faköltesi Türkölji Dergisi**, Sayı: 22, 2018, s. 156.

¹⁰⁶ Ahmet Bozdoğan, "Necip Fazıl'ın Ütopyasında Şiir ve Şair", **Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Faköltesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 38, 2014, s. 5.

¹⁰⁷ M. Orhan Okay, "Necip Fazıl Kısakörek", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 25, 2002, s. 487.

¹⁰⁸ Kemal Erol, "Necip Fazıl Kısakörek'in "Muhasebe" Şiiri Üzerine Anlambilimsel/ Göstergebilimsel Bir Çözömleme", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 1, 2014, s. 392.

insanın iç dünyasındaki çatışmalar ile ruh ve maddenin kullandığı temaların diğer temalara göre daha çok olduğu ve manevî değerlere öncelik tanıdığı söylenir.¹⁰⁹

Necip Fazıl'ın hayatı ve insanı farklı temalarla ele aldığı şiirleri edebiyatçıların ilgisini çekmiş ve üzerine kafa yorulmuştur. Onun şiir anlayışı; her daim kendini yenileyen, zamanın nabzını tutan, estetiği ve sanatı önceleyen bir şekilde ilerler. Necip Fazıl, hayatı üzerinden insana değinir. İnsana değinirken daha pek çok olguyu okurun dikkatine sunar ve okurda yadsınamaz bir duygu çekişmesi oluşturur. Şiirlerinde hayatın işleyişi karşısında insanın trajik çıkmazını ortaya koyduğu ve hayatla insanın karşılaşması anlatılır. İnsanın kendini hayat karşısında sonsuzlama arzusuyla büyük bir çatışmaya dönüştüğü ifade edilirken Necip Fazıl'a göre hayatın, insana emanet verilen kutsal bir süreç oluşuna dikkat çekilir.¹¹⁰

Şiirlerinde madde ve mananın çekişmesi en yalın haliyle görülen Necip Fazıl, insanlığın varoluş sancısı olarak da tanımlayabileceğimiz hakikati arama çabasına fitil ateşleyerek önderlik etmiş ve insanı bu hakikat arama yolculuğunda yalnız bırakmamıştır. Şiirdeki amacının mutlak hakikat peşinde koşmak olduğu ve derviş gibi çileli bir hayat sürerken benlik arayışına girdiği belirtilir. Onun bireysel olan bu trajedisinin aslında tüm insanlığın bir problemi olduğuna dikkat çekilir. Necip Fazıl'ın madde ve ruh ile modernite ve metafizik arasındaki çatışmayı orijinal bir şekilde ifade ettiği anlatılır.¹¹¹

İnsanı merkeze alarak sanatını icra ederken, toplumdan koparmadan bireyi tekil olarak incelemiş, özümsemiş ve toplum çerçevesinde değerlendirmiştir. Necip Fazıl, toplumun insanı değil, insanın toplumu harekete geçirebileceğine inanan bir şairdir. Bu yüzden onun şiirlerinde insanın yalnızlığı hüznün verici değil umut verici bir hal olarak işlenir. Şiirinin birey merkezli olduğu söylenir ancak toplum karşısında bir görevinin olduğuna inanan ve bunun gereklerini yerine getiren bir şair için birey merkezli olduğunu söylemenin şaşırılacak bir hadise olduğu anlatılır.¹¹²

¹⁰⁹ Hatice Altunkaya, "Necip Fazıl Kısakürek'in 'Ben' Şiirinin Ontolojik Tahlil Yöntemi ile Çözümlemesi", **Birey ve Toplum Dergisi**, Sayı: 5, 2013, s. 152.

¹¹⁰ Gülmira Ospanova, "Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde Örtmece", **Bilig Dergisi**, Sayı: 75, 2015, s. 179.

¹¹¹ Mustafa Karabulut, "İmge Kavramı Ve Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde İmge", **Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume**, 10/4, 2015, s. 616.

¹¹² Ramazan Kaplan, "Necip Fazıl'ın Şiiri", **Necip Fazıl Armağanı** (Ed. Mustafa Miyasoğlu), Konak Yayınları, İstanbul, 2004, s. 25.

Gerek ilk dönem şiirlerine gerek ikinci dönem şiirlerine bakalım Necip Fazıl sanatını toplumun gerçekliğinden ayırmadan ancak sübjektif bir tavırla icra etmiştir. Döneminin şiir anlayışına aykırı olmayan ama son derece özgün bir üslupla meseleleri ele alan Necip Fazıl, kavramların peşinde dolanırken kendi estetik anlayışını edebiyat dünyasının kabul edeceği formda hem de her şiirini yeni bir söyleyişle derinleştirmeyi başarmış ve bu başarısı ona vefatından yıllar sonra da sayısız şiir sever tarafından hayranlıkla takip edilmesine zemin hazırlamıştır.

Şiir her dönem belli formlara göre dile getirilmiş, şairler tarafından iddialı söylemlerden uzak tutulmuştur. Necip Fazıl'ın şiirine baktığımızda bunun değiştiğini ama hissettirilmeden gerçekleştiğini görürüz. Necip Fazıl'ın şiiri, kendi poetikasında belirttiği hususlar paralelinde ilerlemektedir. Necip Fazıl, şiiri yüksek sesle söyler ama bu ses hiçbir zaman şiirinin önüne geçmez. Meselesini aktarırken Türkçenin bütün olanaklarından sonuna kadar faydalanmıştır. Kullandığı benzetmeler şiirindeki konu ile bir bütün halindedir. Ne söylemek istiyorsa direkt söyler, lafı eveleyip gevelemez.

İKİNCİ BÖLÜM

NECİP FAZIL'DA HZ. MUHAMMED

2.1. NECİP FAZIL'IN HZ. MUHAMMED ALGISI HAKKINDA YAZILANLAR

Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısı hakkında yazılanlar, onun Hz. Peygamber'e olan sevgisinin boyutlarını, bu sevgi ile alakalı ne gibi düşüncelerin oluştuğunu göstermesi bakımından önemlidir. Kısakürek'in, Hz. Muhammed algısı hakkında yazılanlara bakarak onun Allah Resul'ü ile ilgili yazdıklarının farklı bakış açılarında nasıl makes bulduğunu ve onunla ilgili yazılanların Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısını hangi açılardan değerlendirdiğini görür ve Hz. Muhammed ile ilgili kaleme aldıklarında aslında ne demek istediğini daha iyi anlayabiliriz.

Necip Fazıl, Hz. Muhammed hakkında yazdığı müstakil eserler yanında diğer pek çok eserinde de ondan bahsetmiştir. Necip Fâzıl'ın Hz. Muhammed algısı bu sebeple hep merak konusu olmuştur. Bu çalışmamızda onun Hz. Muhammed'i nasıl ele aldığı, hangi yönlerini ön plana çıkardığı, nasıl bir peygamber portresi çizdiği gibi konular üzerinde durulmuş ve farklı bakış açılarıyla Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısı incelenmiştir.

Kemal Erol, Necip Fazıl'ın fikir tahayyülü hakkında yaptığı tespitte çilenin kaynağının fikir olsa da aslında selamlanması gereken bir azap olduğunu, şikâyetten ziyade varlığı kabul edilip benimsenen ve yükseltilen bir değer, hatta bu değerın üst seviyesi olduğunu söylemiştir.¹¹³

Turan Güler, Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed'i ele almasının ona olan sevgisi ile ilgili olduğunu ifade ederken Hz. Muhammed ile ilgili şiir ve nesir türünde birçok eser kaleme aldığını anlatır.¹¹⁴

Bekir Oğuzbaşaran, Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed'e olan sevgisinden değil aşkından söz edilebileceğini söyler. Bunun için de Hz. Muhammed'e destanlar

¹¹³ Kemal Erol, "Bir Dava ve Toplum Adamı Olarak Necip Fazıl'ın Fikir Çilesi", **International Journal of Languages' Education and Teaching Volume 3 / 2014**, (Bir Dava), s. 69.

¹¹⁴ Turan Güler, "Necip Fazıl Kısakürek'in Hayatında ve Eserlerinde Tasavvuf Olgusu", **Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, 2013, s. 40.

yazdığını ve hayatını Hz. Muhammed’e adadığını örneklerle ortaya koyar ve bunun yalnızca aşk ile mümkün olacağını söyler.¹¹⁵

Muzaffer Doğan da Bekir Oğuzbaşaran gibi düşünmüş ve Necip Fazıl’ın Hz. Muhammed sevgisine aşk demiştir. Necip Fazıl’ın yazdıklarının aşk destanı olduğunu ve bu destanı bütün imkanları kullanarak yazdığını belirtir. Necip Fazıl’ın Hz. Muhammed ile ilgili yazdığı kitapların nesir ve şiir diliyle yazılmış birer aşk destanı olduğunu ifade eder.¹¹⁶

Mehmet Kahraman, Necip Fazıl’ın kullandığı Gaye-İnsan adlandırmasından hareketle Hz. Muhammed’in Necip Fazıl için örnek insan olduğunu, Gaye İnsan adlandırmasını da bunu ifade etmek için kullandığını söyler.¹¹⁷

Mehdi Ergüzel, Necip Fazıl’ın insanı uyarmak ve sevgisini ifade etmek için Hz. Muhammed’den bahsettiğini söyler.¹¹⁸

2.2. NECİP FAZIL’IN *ÇİLE* ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED

Necip Fazıl, *Çile* isimli şiir kitabında, şiirlerinin bu kitaptan ibaret olduğunu söyleyip diğer şiirleriyle bir ilişkisinin kalmadığını belirtmiştir. Bu bakımdan *Çile* büyük önem arz etmektedir. *Çile*, Necip Fazıl’ı tanımak ve onun kalemiyle tanışmak için doğru bir başlangıç olacaktır. *Çile*, ilk defa 1962’de yayımlanan daha sonra 1974’te tekrar basılan ve poetika yazılarının da yer aldığı şiir kitabıdır.

Eylem Saltık, *Çile*’deki şiirlerin Necip Fazıl’ın sanatını yansıttığını ve yaşantısına paralel bir şekilde oluştuğunu ve anlam dünyasının metonimik¹¹⁹ bir yapıda olduğunu ifade eder. Yaratıcı sürecin tüm sancılarını yansıttığını anlatır.¹²⁰

¹¹⁵ Bekir Oğuzbaşaran, “Hz. Peygamber Sevgisi ve Necip Fazıl”, **Somuncu Baba Dergisi**, Sayı: 102, Nisan 2009, s. 65.

¹¹⁶ Muzaffer Doğan, “Üstâd Necip Fazıl ve Peygamber Aşkı”, **Ay Vakti Dergisi**, Sayı: 144, 2013, s.15.

¹¹⁷ Mehmet Kahraman, **Necip Fazıl’ın Çilesi**, Hece Yayınları, Ankara, 2015, s.87.

¹¹⁸ M. Mehdi Ergüzel, “Gaye-İnsan, Ufuk Peygamber’in Yolunda Son Devir Edebiyatımızdan Yansımalar”, **Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)** Adapazarı-Sakarya, 2011, Cilt: 1, s. 75.

¹¹⁹ “Metonimi; Bir kavramın ilgili veya bağlantılı olduğu başka bir kavram vasıtasıyla anlatılmasıdır.” Melek Erdem, “Mağrupi’nin Şiirlerinde Metonimi”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2004, s.1.

¹²⁰ Eylem Saltık, “Çile’den Hareketle Necip Fazıl Kısakürek’in Anlam Dünyası”, **Erdem Dergisi**, Sayı: 68, 2015, s. 82.

Kemal Erol, Necip Fazıl'ın kendisinin de belirttiği gibi bütün şiirlerinin olduğu *Çile* adlı kitabında aklın anlam arayışından hareketle yaşadığı sıkıntıları anlatırken ıstırap yaşadığını ve şiirlerinden hareketle aklı ve benliği arasında sıkıştığını söyler.¹²¹

Nesibe Esen, Necip Fazıl'ın dini şiirlerinin olduğunu ve bu şiirlerdeki peygamber anlatımının tasavvufa dayalı bir anlatım olduğunu ifade ederek dinî içerikteki şiirlerinden bahseder.¹²²

Orhan Okay, *Çile* adlı kitaba adını veren çile şiirinin Necip Fazıl'ın hayatındaki bir dönüm noktasına denk geldiğini anlatırken o yıllarda tanıştığı Abdülhakim Arvasî'nin şiiri üzerindeki etkisinden ve şiirinin içeriğinde oluşan tasavvufî etkiden de söz eder.¹²³

Çile'de Peygamberimiz Hz. Muhammed ile ilgili pek çok şiir vardır. Bazı şiirlerinde ise bir kere anarak ona olan sevgisini yinelemiştir. Onun şiirlerini okurken Peygamber kelimesine rast gelmek şaşırtıcı değildir. Diğer tüm eserlerinde olduğu gibi şiirlerinde de Peygamberimiz Hz. Muhammed'in ismini kullanmamış, Peygamber şeklinde anmıştır.

Onun Ümmetinden Ol isimli şiirinde ümmet olmanın değerinin hiçbir şeye değiştirilemeyecek kadar ehemmiyetli olduğunu anlatırken aslında Peygamberimiz Hz. Muhammed'e verdiği kıymeti anlatmaktadır. Şiirin redifi olduğu için her kıtada tekrar tekrar vurguladığı "O'nun Ümmetinden Ol" mısraı şiirin vermek istediği mesajı açık bir şekilde ifade eder:

"Beri gel, serseri yol!

O'nun Ümmetinden ol!

Sel sel kümelerle dol!

O'nun Ümmetinden ol!"¹²⁴

Necip Fazıl'ın en meşhur üç şiirinden biri olan *Sakarya Türküsü*, şiir sanatının incelikleriyle örülmüş, içinde hem millî hem de manevî duyguları harekete geçiren imgeleriyle edebiyatımızdaki yerini almıştır. Bu şiirde geçen "Son Peygamber

¹²¹ Erol, s. 70.

¹²² Nesibe Esen, "Necip Fazıl Kısakürek'te Dinî Yaşayış", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Adana, 2009, s.103.

¹²³ M. Orhan Okay, "Çile", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 8, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 316.

¹²⁴ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2011, (Çile), s. 397.

Kılavuz” mısraı şiiri okuyanların hemen fark ettiği bir ayrıntı olarak hafızalara kazınmıştır.

“Akrebin kısıkcında yoğurmuş bizi kader;
Aldırma, böyle gelmiş, bu dünya böyle gider!
Bana kefendir yatak, sana tabuttur havuz;
Sen kıvrıl, ben gideyim, Son Peygamber Kılavuz!”¹²⁵

Son Sığınak isimli şiirinde insanın manevî boşluklarına temas ederek olumsuz bir atmosferin resmini çizmiş, son mısraıyla Peygamberimiz Hz. Muhammed’in kurtarıcılığına atıfta bulunarak saymış olduğu tüm çatlakların kapatılabilmesinin tarifini vermiştir:

“Zamanda her şey kopuk, kesik;
Biçkisi kader markasında.”¹²⁶

Hece vezninde şairler bazen kafiye uğruna kelimelerin manasına değil şekline takılıp kalabilirler. Necip Fazıl’ın da bazı şiirlerinde seçtiği kelimelerin şekil itibarıyla şiire alındığını görürüz. Ancak *Uyumak İstiyorum* şiirindeki “Raflarda toza batmış Peygamberden bildiri” mısraı şiirin anlamını tamamlayan bir mısra olarak karşımızdadır:

“Raflarda toza batmış peygamberden bildiri.
Her gün yalnız namazdan namaza uyanalım;
Bir dilim kuru ekmek, acı suya banayım!
Ve tekrar uyuyayım ve kalkayım ezanla!
Yaşayadursun insan hayat dediği zanla...”¹²⁷

Ölümsüzlük isimli kısacık şiirinde Peygamberimiz Hz. Muhammed’e Resûl hitabıyla seslenen Necip Fazıl, ölümsüzlüğün ona köle olmaktan geçtiğini ifade eder:

“Onunla buluşmak var,
Sıra bize gelende.
O’na de ki: Ey Resul
Ölümsüzlük kölende...”¹²⁸

¹²⁵ Kısakürek, Çile, s. 398.

¹²⁶ Kısakürek, Çile, s. 429.

¹²⁷ Kısakürek, Çile, s. 272.

¹²⁸ Kısakürek, Çile, s. 274.

Övgü dizeleri bulunan Peygamber isimli şiiri, Türk İslam Edebiyatı'ndaki edebî türlerden olan na't başlığı altında değerlendirilebilir. Şiirini imgelerle zenginleştiren Necip Fazıl, şairlerin az sözle çok şey anlatma becerisini bu şiirinde göstermiştir:

“Sen, fikir kadar güzel;
Ve tek, birden daha tek!
İtrını süzmüş ezel;
Bal sensin, varlık petek...
Sensin ölüme hisar;
Bâkisi hep inkisar...
Sar bizi, çepeçevre sar,
Rahmet rûzgarı etek!..”¹²⁹

İkinci kez Peygamber ismini kullandığı bir başka şiirinde Necip Fazıl, iki mısraa binlerce mana sıkıştırıp okurun beğenisine sunmuş:

“Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;
Ne getirdin götürdün, bildirdinse âmennâ!..”¹³⁰

Kervan isimli şiirinde kervan metaforu üzerinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'in manevî gölgelerinde olduğunu veya olmak istediğini anlatarak okuru atmosfere yönlendirir:

“Yedi renkli Peygamber kuşağının altında,
Kervanım yola çıktı, öncüsü kır atında...”¹³¹

Zaman kavramı daima insanlığın muammalarından biri olmuştur. Zaman akıp giderken insanoğlu zamanı durduramamanın üzüntüsünü yaşamaktadır. Bazı insanlar ve peygamberlerin başına gelen ve bilimsel olarak açıklanamayan hadiseler meydana gelmektedir. Necip Fazıl, *1000 Yıl Sonra Tarih* isimli şiirinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'in olacak olayları önceden haber vermesine dikkat çekmektedir:

“Bin sene evvel, iğne ucuyla delindi zar;
Resûlden haber geldi, mezarsız öldü Sezar!..”¹³²

¹²⁹ Kısakürek, Çile, s. 64.

¹³⁰ Kısakürek, Çile, s. 79.

¹³¹ Kısakürek, Çile, s. 434.

¹³² Kısakürek, Çile, s. 436.

İki mısralık bir na't diyebileceğimiz O isimli şiirinde, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamberliğinin Allah'ın emri olduğuna ve varlığın sebebi olduğuna vurguda bulunarak bahsetmektedir:

“O, Allah'ın emriyle kâinat efendisi,
Varlığın tacı, varlık nurunun ta kendisi...”¹³³

Ölçü isimli şiirinde, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e “Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim” şeklinde seslenen Necip Fazıl, bütün her şeyde ölçüsünün o olduğunu ifade etmektedir:

“Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim;
Sana uymayan ölçü, hayat olsa teperim!...”¹³⁴

Güzel Şey isimli şiirinde ölümü anlatan Necip Fazıl, ölümün güzel bir şey olduğunu, bu güzelliğin Hz. Muhammed'in de ölmüş olması dolayısıyla olduğunu dile getirmektedir:

“Ölüm güzel şey; budur perde altından haber...
Hiç güzel olmasaydı ölür müydü Peygamber?...”¹³⁵

Aşk ismini verdiği şiirinde Necip Fazıl, Allah'a ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'e olan sevgisini anlatırken aşkıdan yanıp bittiğini ve küle döndüğünü anlatır:

“Allah, Resûl aşkıyla yandım, bittim kül oldum!
Öyle zayıfladım ki, sonunda herkül oldum.”¹³⁶

Son olarak *Allah'ın Sevgilisi* isimli şiirinde, zamanın ezelinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'den başka bir şey olmadığını vurgular ve zamanın bile gerçek olmadığına tek gerçeğin Hz. Muhammed olduğuna işaret eder:

“Düşünüyorum: O'ndan evvel zaman var mıydı?
Hakikatler, boşluğa bakan aynalar mıydı?”¹³⁷

¹³³ Kısakürek, Çile, s. 80.

¹³⁴ Kısakürek, Çile, s. 81.

¹³⁵ Kısakürek, Çile, s. 153.

¹³⁶ Kısakürek, Çile, s. 376.

¹³⁷ Kısakürek, Çile, s. 78.

2.3. NECİP FAZIL'IN ESSELAM ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED

*Esselâm*¹³⁸ isimli eser de Necip Fâzıl'ın Hz. Muhammed üzerine yazdığı ve onu anlattığı eserlerinden birisidir. Bu sebeple bu bölümde *Esselâm*'da Hz. Muhammed konusunun nasıl işlendiğine temas etmeyi uygun buluyoruz.

Fatma Gizem Yıldırım, *Esselam* üzerine *Necip Fazıl Kısakürek'in Esselâm Mukaddes Hayattan Levhalar Adlı Kitabındaki Şiirlerin Tahlili* isimli yüksek lisans tezi hazırlamıştır.¹³⁹ Yıldırım, çalışmasında şiirleri tahlil etmiştir. Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed'in hayatını kaleme aldığı *Çöle İnen Nur* adlı eseri ile mukayese etmiştir. Benzer ve farklı yönlerini ele alıp *Esselâm Mukaddes Hayattan Levhalar* isimli eserin *Çöle İnen Nur* isimli çalışmanın manzum hali olup olmadığını incelemiştir.

Biz bu çalışmamızda Yıldırım'dan farklı olarak *Esselam* adlı esere Hz. Muhammed'i merkeze alarak bakacağız. *Esselam* adlı eserde Hz. Muhammed'in nasıl makes bulduğu çalışmamızın ana eksenini oluşturacaktır.

Esselam'a makalelerde de yer verilmiştir. Mustafa Karabulut, *Esselam*'ın Hz. Muhammed'in hayatından kesitlerin anlatıldığı ve onun 63 yıllık hayatından ilhamla kaleme alınan kitapta 63 levha altında Hz. Peygamber'in hayatını ana hatlarıyla yazdığını ve Hz. Muhammed'i askerî ve dinî bir lider olarak nitelediğini ifade eder. Necip Fazıl'ın kendine özgü üslubu ile kaleme aldığı eserinde Hz. Muhammed'in hayatını ince bir işçilikle anlattığını ve eserini Abdülhakim Arvâsî'ye ithaf ettiğini söyler.¹⁴⁰

Turan Güler, ilk kez 1973'de yayımlanan *Esselam* adlı eserindeki şiirlere bakıldığında Hz. Muhammed'in yaşından dolayı 63 parçadan oluşturduğu eserin tamamıyla İslâmî bakış açısıyla ele alındığını söyler.¹⁴¹

Mahmut Öztürk, *Esselâm*'ın muhtevasından dolayı günümüzde az görülen eserlerden biridir diyerek, İslâmî kaynaklarla şiir yazılmasının mümkün olduğunu

¹³⁸ Necip Fazıl Kısakürek, *Esselam*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1999, 144 s.

¹³⁹ Fatma Gizem Yıldırım, *Necip Fazıl Kısakürek'in Esselâm Mukaddes Hayattan Levhalar Adlı Kitabındaki Şiirlerin Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Giresun, 2012.

¹⁴⁰ Mustafa Karabulut, "Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirine Dair Bazı Tespitler", *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu*, 2018.

¹⁴¹ Turan Güler, "Necip Fazıl Kısakürek'in Hayatında ve Eserlerinde Tasavvuf Olgusu", *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, 2013, s. 42.

gösteren iyi bir çalışma olarak niteler.¹⁴² Yine Mahmut Öztürk, *Esselam*’da Kur'an-ı Kerim’den alıntılarının ve telmihlerin olduğunu, alıntılarının titiz bir şekilde işlendiğini ve kelime konusunda mümkün olduğunca tasarruflu hareket edildiğini söyleyerek telmihlere başvurulduğunu anlatır. Çağdaş bir şair olan Necip Fazıl’ın daha çok eski edebiyatta kullanılan iktibaslara ve telmihlere başvurmasının kayda değer olduğunu belirtir.¹⁴³

Esselam; Necip Fazıl’ın Peygamberimiz Hz. Muhammed’in hayatını ele aldığı, aynı zamanda Hz. Muhammed ile ilgili duygu ve düşüncelerini de şiire aktardığı özgün bir metindir. 1960-1961 yıllarında hapiste olduğu sırada yazmaya başladığını ve ondan sonra, 11 yıl uyuyup 1972 Ramazan ayında ve ötesinde, belki daha yakıcı bir çile dürtüşüyle tamamlandığını ifade eder.

Necip Fazıl, *Esselam*’ın takdim yazısında “Muhal Farz” ifadelerini kullanır. Bu ifadenin Hz. Muhammed ile doğrudan ilgisi vardır. Günümüzde yaygın olarak “Farz-ı Muhal” şeklinde kullanılan bu kalıp ifadeyle; imkânsız, olanaksız, gerçekleşmesi mümkün olmadığına inandığı hadiseleri sıralayarak, okuyucuyu düşünsel bir yolcuğa çıkarmayı hedefler. Takdim yazısının baş kısmını bölüm bölüm inceliyoruz:

“Muhal farz... Dünyada mevcut ne kadar insan varsa inkâra sapsa... Hayvanlar, nebatlar, cematlar da dile gelse ve bunlar da aynı inkâr sesini bestelese... Fezanın dibi ölçülse ve dibinin dibindeki dipten ilerisinin de tasavvuru kabil olmayan hesabı verilse...”¹⁴⁴

Necip Fazıl “Muhal Farz” ifadelerinin hikayesini *Büyük Kapı* adlı eserinde şöyle anlatır:

“Allah’ın Sevgilisine ait eserimin başlangıcını yazmaya başladım. Ruhça çok iyiyim ama, daha evvel bahsettiğim ‘hatar’ ların çeşitleri, vız vız kulağımın dibinde işliyor. -Peygamberimizin yolu ebedî cehennem olsa bile ben ondan ayrılmam! Anladın mı? Var mı başka bir diyeceğin. İstanbul’a gelince kendilerine anlattığım

¹⁴² Mahmut Öztürk, “Necip Fazıl’ın Esselâm’daki Bazı Şiirlerinin İslami Kaynaklardaki Rivayetlerle Mukayesesi,” **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 35, Şanlıurfa, 2016, s. 53.

¹⁴³ Mahmut Öztürk, “Necip Fazıl Kısakürek’in Esselam Adlı Kitabında Kur'ani Telmihler ve İktibaslar”, **İstem Dergisi**, Sayı: 20, Konya, 2012, s. 131.

¹⁴⁴ Kısakürek, *Esselam*, s. 7.

zaman gülümsediler: -Çok güzel, dediler; güzel cevap vermişsin! Yalnız küçük bir eksiğin var... Cevabının içine ‘Muhal Farz’ tabirini sıkıştırmalıydın.”¹⁴⁵

Necip Fazıl Takdim yazısında devamla şu ifadeleri kullanır:

“Muhal farz dedim ya; aslında onun emriyle var olan yokluk, var olan varlık gibi dile ve harekete gelse de kendisiyle beraber varlık adına tek şey, tek ümit, tek vücut bırakmasa...”¹⁴⁶

Devamında okuyucuyu içine almaya çalıştığı atmosfer ve ilk kısımda kullandığı “Muhal Farz” ifadesi ile yokluğun bile kendisi için bir ehemmiyeti olmadığını söyleyerek güçlü bir söyleyiş yakalamanın yollarını aramaktadır. Ölümün, hayatın ve evrenin sahibi olsa bile, her şey onu yalanlasa ve hiçbir şeyi kalmasa da Hz. Muhammed’in yolundan dönmeyeceğini anlatır:

“Ölüme çare bulsalar, yıldızları bozuk para diye harcasalar, güneşi idare lâmbası gibi kullansalar, mesafeleri dondurup yekpâre bir elmas halinde hâkimiyet tacına oturtsalar ve bu tacı benim başıma geçirseler... Dilim, hafızam, akrabam, vatanım, hatıram, hiçbir şeyim kalmasa... Benim, evet bizzat benim ayaklarımdan saçlarıma kadar her zerrem kendi aleyhime dönse ve beni yalanlasa... Ben bende kalacak olan tek ve son bir nokta halinde, sana Allah’ın ve senin sevgiline iman eden ve O’nun senden getirdiği her ölçüyü hak bilen biricik insan, vücut, kısım, parça, nokta, zerre olur ve böylece kalırım.”¹⁴⁷

Takdim yazısında Hz. Muhammed’e olan bağlılığını benzetmeler ve örneklendirmelerle anlatan Necip Fazıl eserinde yer alan şiirlerin bazı mısralarında aynı bağlılığı dile getirip okuyucuya hatırlatıyor.

Esselâm adlı eserin baş tarafında, ilk şiirlerde Hz. Muhammed’in doğumu hususu anlatılarak esere başlanır:

“Ve o ses, hep dağ taş eriten sedâ:

İnsanlar, ediniz yokluğa veda!

Var olmaya sebep, âleme rahmet

Son Peygamber doğdu, ismi Muhammed!”¹⁴⁸

¹⁴⁵ Kısakürek, Kapı, s. 115.

¹⁴⁶ Kısakürek, Esselam, s. 7.

¹⁴⁷ Kısakürek, Esselam, s. 7.

¹⁴⁸ Kısakürek, Esselam, s. 17.

Şiirde hem Hz. Muhammed'in doğumunu müjdeliyor hem de bir sedadan bahsediyor. Bu seda Allah'ın sedası mıydı? Meleklerin sedası mıydı? Sedanın dağı ve taşı bile erittiğini söylüyor. Acaba böyle bir seda nereden gelebilir? Kime gelir? Kim için gelir? Seda nasıl oluyor da dağı eritiyor. Sedanın peygamberimizin doğumunu müjdelediğini söylüyor.

Diğer bir şiiri olan *Nur* isimli 5. levhada ise:

“Yok, bile yokken O vardı;

O bir nur... Ki mutlak saffet

Âdem, Allah'a yalvardı;

O nur için beni affet!”¹⁴⁹

Burada Hz. Muhammed'i ezeli bir nur olarak tanımlıyor. O'nun her şeyden önce var olduğunu ve Hazreti Âdem'in bile O'nun hatırına affedilme isteğini okuyucuya hatırlatıyor.

Hicret isimli 31. levhada Hz. Muhammed'i tanımladığı meşhur kelimeleri söylüyor:

“O ki, eteğinde, ufuk ve gaye;

O ki, Gaye-İnsan, Ufuk-Peygamber.

İnsan koşar, ufuk kaçar beraber.”¹⁵⁰

Necip Fazıl “gaye” hitabını kullanarak gayesinin o olduğunu söylerken okuyucusuna da bir şey anlatmaya çalışmaktadır. Yazılarında ve kitaplarında sürekli ondan gaye diye bahsederek okurlarına mesaj verir.

Mağara isimli 32. levhada

“İşte ebedî kanun: İç ve dış, her şey O'nun...”¹⁵¹

Burada Necip Fazıl Hz. Muhammed'e teslimiyetini bir kez daha vurgulamakta ve Hz. Muhammed'in onun dünyasında kapsadığı alanın genişliğini göstermektedir.

Mukaddes Şekil isimli 48. levhada Necip Fazıl Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerini anlatıyor. Edebiyatımızda bu türe Hilye denilmektedir.¹⁵²

Necip Fazıl Hilyesinde şöyle diyor;

¹⁴⁹ Kısakürek, Esselam, s. 18.

¹⁵⁰ Kısakürek, Esselam, s. 71.

¹⁵¹ Kısakürek, Esselam, s. 73.

¹⁵² Sadık Beklen, Hasan Şener, “Türk Edebiyatında Hilye ve Hayri'nin Hilye-i Şerifi”, **Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, 2017, ss. 2-4.

“Asîller içinde asîl soy;
İbrahim Resûle varan boy...
Ne zaif, ne toplu, tam nispet...
Ortayken uzuna yakın boy”¹⁵³

51. levhadan 59. levhaya kadar Hz. Muhammed’in hadislerini manzum hale getirerek söylemiştir. Bu hadisler daha önce *Nur Harmanı* ismiyle kitap olarak yayımlanmıştır.¹⁵⁴

Eserine de adını veren; Hz. Muhammed’in vefat yaşı olarak numaralandırdığı, kitabının en sonuna koyduğu *Esselam* isimli 63. levha şu şekildedir:

“Göklerde son ilâm:
Allah bir; bir, İslâm...
Lâmelif, Eliflâm;
Amanın ya Mevlâm!”¹⁵⁵

Necip Fazıl, *Esselam* adlı Hz. Muhammed’in hayatını şiir formunda ve kronolojik olarak yazdığı eserini 63 levha ile tamamlamıştır. Necip Fazıl bizzat kendisi, böyle bir eseri olduğunu ve kıymetinin bilinmediğini söyleyerek sitem etmiştir.

2.4. NECİP FAZIL’IN ÇÖLE İNEN NUR ADLI ESERİNDE HZ. MUHAMMED

Bu bölümde Necip Fazıl’ın Peygamberimiz Hz. Muhammed’in hayatını kaleme aldığı “Çöle İnen Nur”¹⁵⁶ adlı eseri incelenecektir”. Necip Fazıl, kitabın takdiminde “baş eserim” demiştir. Kitapta Peygamberimiz Hz. Muhammed’in hayatı kronolojik olarak aktarılmaktadır. Öncelikle eserle ilgili araştırma yaptığımızda karşılaştığımız tespitler şöyledir:

M. Orhan Okay, eserin yazılması, baskısı ve düzeltilmesinin Necip Fazıl’ın diğer eserleri gibi karışıklık gösterdiğini, ilk defa Büyük Doğu dergisinde yayımlanmaya başladığını ve derginin kapatılmasıyla yayımına ara verildiğini söyler.

¹⁵³ Kısakürek, *Esselam*, s. 104.

¹⁵⁴ Bekir Oğuzbaşaran, **Necip Fazıl Gerçeği**, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 116.

¹⁵⁵ Kısakürek, *Esselam*, s. 134.

¹⁵⁶ Kısakürek, *Çöle İnen*.

İsminin de değiştiğini, 1961’de *O ki O Yüzden Varız* olan isminin 1969’da *Çöle İnen Nur* olarak değiştiğini ifade eder.¹⁵⁷

Cemile Sümeyra, eserin ilmî bir çalışma olmadığını ve siyer olarak da adlandırılmayacağını ifade ederken esere her ne kadar ilmi bir eser titizliği hakim olsa da edebî dili ve kronolojiyi ihlal eden muhtevasıyla diğer ilmi çalışmalardan ayrıldığını ifade etmektedir. Bu eseriyle Necip Fazıl’ın muhataplarına peygamber bilinci kazandırmak maksadında olduğunu anlatır.¹⁵⁸

Aslıhan Pulat, Necip Fazıl’ın eserinin başında ifade ettiği sanat eseri ifadesine dikkat çekerek, Necip Fazıl’ın *Çöle İnen Nur* adlı eseri ilmî kaygılarla yazmadığını ifade ederken eserin ilmi açıdan sıkıntısının olmadığını ve kronolojiye bağlı kalındığını anlatır.¹⁵⁹

Asım Öz, edebî açıdan bakıldığında eserin gereklerini yerine getirdiğini ve halk arasında kabul görmüş peygamber tasavvuruyla paralel bir şekilde ilerlediğini anlatırken sayısız insanın hayranlığını kazanmasını da bu yerleşik peygamber tasavvurundaki olağanüstülüklerle dolu olduğunu ifade eder.¹⁶⁰

Selma Günaydın, kaynakları kullanırken kendisine has bir üslup kullandığını ve eserini edebî olarak kaleme aldığını belirtir.¹⁶¹

Eseri; Türk İslam Edebiyatı’nın bir türü olan “Siyer” metinleri arasında değerlendirebiliriz. Ancak bu eser klasik siyer tanımından farklıdır. Her ne kadar metin Hz. Muhammed’in hayatını anlatması hasebiyle siyer olarak anılsa da eserin dili üzerinde bir çalışma yapıldığında diğer siyerlerden farklı olduğu anlaşılabacaktır. Zaten Necip Fazıl, eserinde metni ile ilgili değerlendirmeler yapmaktadır.

“*Çöle İnen Nur*, Hz. Peygamber’in hayatını tarihî bir biyografi olarak değil genellikle İslâmî gelenek ve kaynaklardan gelen bilgiler edebî bir üslûpla geliştirilerek vücut bulmuş bir eserdir. Müellifin pek çok eserinde olduğu gibi bunda

¹⁵⁷ M. Orhan Okay, “Çöle İnen Nur”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 8, (Çöle İnen Nur), İstanbul, 1993, s. 379.

¹⁵⁸ Cemile Sümeyra, “Çöle İnen Nur: Önder ve Peygamber”, **Hece Dergisi**, 2005, ss. 146-149.

¹⁵⁹ Aslıhan Pulat, “Necip Fazıl’ın Çöle İnen Nur İsimli Eserinin Oluşum Süreci”, **Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 17, 2018, s. 151-156.

¹⁶⁰ Asım Öz, “Siyer ve Çöle İnen Nur’un Sorunları”, **Haksöz Dergisi**, 2008, Sayı: 205. s. 50.

¹⁶¹ Selma Günaydın, “Edebî Bir Siyer Örneği Olarak Çöle İnen Nur’un Kaynakları”, **Erdem Dergisi**, 71-72. sayı, 2016-2017, s. 66.

da ne metin içinde ne de dipnotu veya bibliyografya yoluyla kaynak gösterilmiştir.”¹⁶²

Eserin takdiminde ilmi kaygılarla değil de sanat tavrıyla yazıldığını, kaynakları belli olduğu halde kaynakça gösterme tasası gütmeyişini anlatır. Akılla tespit gibi bir amacı olmadığının üzerinde durduğu takdim yazısında Necip Fazıl eserine “deneme” demiştir.

“Tefsir, hadis, siyer ve nakil olarak en emin kaynaklardan devşirili ve kaynaklarını tek tek göstermek tasasından uzak bu eser, ‘Başlangıç’ yarısında da belirtildiği gibi, sadece imân sahiplerine hitap edici, hiçbir akli teftiş, tespit ve ispat gayretine düşmeyici, mutlak "doğru" üzerine hissi ve teessüri bir çatı kurucu ve eğer bir kıymeti varsa onu bu noktada toplayıcı bir denemedir; ve akla verdiği pay, onu bazı noktalarda yine akılla iptal etmekten ibarettir. Bu bir ilim değil, sanat eseridir ve ilmin içini ve dışını tahkik salâhiyetinde olmadığı mukaddes kapıya, ancak, inanmış ve teslim olmuş sanat tavrıyla sokulmaktan başka çare yoktur.”¹⁶³

“Başlangıç” ismini verdiği bölümde Hz. Muhammed’i meth ü sena ederken bir metafor üzerinden okuyucusunu hayal alemine davet etmektedir. Sofra örneğinden başlayıp deniz kıyısında Hz. Muhammed’i seyreden kum misali oluşa getiriyor sözü. Ve bütün kâinatı Hz. Muhammed’in yüzü suyu hürmetine yarattığını ifade etmektedir.

“Sofra... Etrafında Allah Resullerinin dizildiği sofras... Ve bu sofrada başköşe... Sen! İnsanın hakikati... Sır... Kâinatın en çetin sırrı... Bir de misilsiz insan ki, onun hakikatinde, mahlûk, artık, son haddine ulaşır. Onun hakikatinde, mahlûk tükenir, fakat Allah başlamaz. O da sen? Yaradan... Ve onun en güzel eseri... Zatiyle tek olan Yaratıcının, koskoca insan ehramında ve en yüksek noktada halk ettiği insan...”¹⁶⁴

Bölümde bahsettiği “sen olmasaydın, sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım” orijinal haliyle “Levlâke levlâk lemâ halaktü’l-eflâk” ifadesinin kutsî hadis olarak meşhur olduğu bilinir, ancak Buhârî ve Müslim gibi başlıca hadis kaynaklarında geçmediği için sahihliği çokça tartışılmıştır. Necip Fazıl’ın bu konuyu bilerek mi bu

¹⁶² Okay, Çöle İnen Nur, s. 380.

¹⁶³ Kısakürek, Çöle İnen , s. 7.

¹⁶⁴ Kısakürek, Çöle İnen, s. 7.

ifadeyi eserine aldığı yoksa ifadenin hadis olup olmadığıyla ilgilenmeden mi çalışmasına eklediğini bilmiyoruz.

Hız. Muhammed'i Türk İslam Edebiyatı eserlerinde gördüğümüz diğer bütün peygamberlerden ayrıcalıklı olduğunu ifade etmenin dayandığı kaynak nedir sorusu makalelere konu olmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz sahihliği tartışılan "sen olmasaydın, sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım" kutsi hadisi ile birlikte nakledilen daha pek çok ifade vardır. Örneğin:

"Tarih içinde peygamber tasavvuru konusunda bazı sapmaların olmasına karşın, bu mevzuda sahabe arasında kayda değer bir anlama/anlamlandırma sorunundan bahsedemeyiz. Sorun, olağanüstü bir peygamber beklentisinde olan müşrikler ile yüceltmeci ya da (basite) indirgemeci peygamber tasavvuruna sahip sonraki nesil Müslümanlardadır. Bu iki uç yanılmanın dışında yanlış peygamberlik inancından mülhem birtakım hatalı söylem, algı, eylem, inanç ve düşünceler de tashihe muhtaçtır. Esasen Hız. Peygamber'i en doğru biçimde tanımanın yolu önce Kur'an-ı Kerim'de ilgili ayetleri incelemekten geçer."¹⁶⁵

Takdimine "Sen" hitaplarıyla devam eden Necip Fazıl; sanata Allah'ı aramak üzere devam ederken bir kementle çekildiğini ve Allah Resulü'nün kapısına getirildiğini ifade ediyor.¹⁶⁶

Kapı ifadesini burada da kullanan Necip Fazıl'ın otobiyografik eserinin adı da "Büyük Kapı"dır. Diğer bir eseri olan *İlim Beldesinin Kapısı Hazret-i Ali* eserinde de isim olarak var olan kapı imgesinin Necip Fazıl'ın dünyasında nasıl karşılık bulunduğunu anlamak için belki de eserlerinin tümüne bakmak gerekir.

Peygamberimiz Hız. Muhammed'in hayatını yazmaya niyet etmesine kendi de hayret etmiştir ve bunu tekrar tekrar söyler;

"Ey, Allah'ın, Kur'ânda has ismiyle ve nida edatıyla bir kerecik bile hitap etmediği haya ve edep kaynağı!.. Ey, Allah kelâmına mecra bir çift kutsî dudağın sahibi!.. Dedim ki, ben bir sanatkârım... Ve ne tarih yazmak, ne arz tabakalarını mikroskop altında incelemek, ne de dört taş duvar arasında istif edilmiş ve son

¹⁶⁵ Bkz. Mustafa Ünverdi, "Hız. Peygamber'in Ayrıcalıklı Yönlerinin Tevarüs Etmesinin İmkânı (İsmet Sıfatı Örneği)", *Kelam Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 13:1, 2015, ss. 373-409.

¹⁶⁶ Kısakürek, Çöle İnen, s. 8.

yıldızcısı toz-toprak olmuş kitaplara bekçilik etmek, benim vazifem... Böyleyken, hayatını yazmayı murat edindim...”¹⁶⁷

H. Muhammed’e: “Sen de bizim gibi bir insansın,”¹⁶⁸ diyen Necip Fazıl, Kur’an-ı Kerim’de geçen şu ayeti hatırmıza getiriyor: “De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilâhınızın bir tek İlâh olduğu vahy olunuyor...”¹⁶⁹ Ancak H. Muhammed’in insanlığına vurgu yaparken bizim insanlıktan uzak olduğumuzu söyleyerek yine H. Muhammed ile aramızda olan farkı dile getiriyor.

“Ey tek katresinin hacminde bin umman çalkalanan ve tek zerresinin menşurunda bir kâinat yüzen Kevser havuzunun sahibi! Ey, ufuk, insanoğlunun ufku!.. Sen de bizim gibi bir insansın! Sen bir derece daha fazlası olmayan bir insansın da, biz senden eksik olduğumuz kadar insanlığa uzak insanlarız. Öyleyse hangi manasıyla olursa olsun, seni tekrarlamak, aldığımız nefesleri tekrarlamaktan bin kat daha aziz... Zaten sensiz ve senden habersiz alınan nefes, varlığın değil, yokluğun soluğu...”¹⁷⁰

Necip Fazıl bir sınırdan bahsediyor. Sınır ifadesini tekrar tekrar kullandığı bölümü incelediğimizde sınırın insanın kendisi olduğunu görüyoruz. Necip Fazıl, sınırı aşmak derken kendini aşmayı kastetmiş görünüyor.

Necip Fazıl aşkın önemine de vurgu yaptığı bölümde mi’râc hadisesinde yaşanan olayı örnek vererek akıl, iman ve aşk ayrımını yapıyor ve sidretü’l-müntehâ¹⁷¹ kavramına değiniyor:

¹⁶⁷ Kısakürek, Çöle İnen, s. 11.

¹⁶⁸ Kısakürek, Çöle İnen, s. 11.

¹⁶⁹ Fussilet Suresi (41), Ayet: 6.

¹⁷⁰ Kısakürek, Çöle İnen, s. 12.

¹⁷¹ “Sidretü’l-müntehâ terkibiyle ilgili olarak başlıca iki görüş ileri sürülmüştür. Daha çok kabul gören anlayışa göre sidretü’l-müntehâ semada bulunan, Mi’rac gecesi yanında Resûl-i Ekrem’in ilâhî sırlara mazhar olduğu bir ağaçtır. Çünkü terkinin yer aldığı Necm sûresindeki âyetler Resûlullah’ın mi’racıyla ilgilidir. Yaygın kanaate göre H. Peygamber Mi’rac gecesi sidretü’l-müntehânın yanında aslî sûretiyle Cebrâil’i görmüştür. Sidretü’l-müntehâyı bürüyen şey ise Allah’ın nuru, melekler veya bilinmeyen başka şeylerdir. Sidretü’l-müntehâyı bu ismin verilîş sebebi konusunda da çeşitli görüşler vardır. Cennetin son noktasında bulunması, aşağıdan yükselen ve yukarıdan inen şeylerin orada neticelenmesi, yaratılmışlara özgü bütün bilgilerin orada son bulması, ötesinin Allah’tan başkası için gayb âlemi olması gibi görüşler bunlardan bazılarıdır. Taberî, farklı ihtimallerin hepsinin âyetin lafzına uygun olup tercih için kesin bir nakil bulunmadığından bunlardan birinin veya hepsinin mümkün olabileceğini belirtir. Bu açıklamaların ortak noktası sidretü’l-müntehânın bir sınırı ifade etmesidir. Burası, Mi’rac gecesi H. Peygamber’in mazhariyeti dışında büyük meleklerin ve peygamberlerin ötesine geçemediği, yaratılmışların ilminin ulaşabileceği son nokta olarak kabul edilir. Yaygın kanaate göre H. Peygamber Mi’rac gecesi Cebrâil ile sidretü’l-müntehâyı kadar gitmiş ve Cebrâil’in daha ileriye gitmesine izin verilmediği için kâbe kavseyne olan yolculuğuna refrefle devam etmiştir. Bu sebeple sidretü’l-müntehâ Cebrâil’in makamı sayılmıştır. Ayrıca bunun illiyyîn olduğu yolunda görüşler vardır.” Süleyman Uludağ, “Sidretü’l-

“Nihayet, varılmaz olan sana, en çok yaklaşmanın, görülmez olan seni en aydınlık görmenin biricik usulü, şu noktada toplanıyor: Tepeden inme aşk yıldırımları altında büsbütün mefluç, büsbütün kör hâle gelmek ve ondan sonra her vücut zerresine bir çift kanat ve bir çift göz hediye eden bir hafiflik ve kolaylıkla uçmak ve görmek. Aklın son kertesini temsil eden melek ‘Sidret’ül-Münteha’ da sana demedi mi? —Bana buradan ileriye yol yoktur! Geçersem yanarım!”¹⁷²

Peygamberimizin sonsuz oluşu ve hadiselerin sınırları üzerinde durduğu cümleler ile sınır ve sınırsızlık kavramlarının içini doldurmaya çalıştığı görülüyor.

“Yine belli oluyor ki, işimde en az değer vereceğim şey, en doğru ve titiz bir örgü halinde meydana gelse de, daima arka plânda bırakılacağı için, tarih ve tarihçilik; vakalar ve vakıalar ilmi... Hâdiselerin derinliğine doğru keyfiyetten ziyade, genişliğine doğru kemiyet kadrosunu köpürten tarihçiye, birçoklarının bu kadar intizam ve itina ile şekillendirdiği petek mevzuunda yeni bir iş yoktur. Hangi tarihçi o petekten bir hücreyi kaldırmak veya o peteğe bir hücre ilâve etmek iktidarında olabilir?...”¹⁷³

Takdimini şefaât isteyerek nihayete erdiriyor. Şefaatin Necip Fazıl’ın muhayyilesinde mühim bir noktada olduğu anlaşıyor. Şefaât, Kur’an-ı Kerim’de iki yerde şefaatin sadece Allah’a ait olduğu şeklinde¹⁷⁴ geçerken Bakara Suresinde: “Allah’ın izin verdiğinden başkası şefaât edemez,” şeklinde geçiyor. Şefaât konusu kelam alimleri arasında en çok tartışılan konulardan biridir.¹⁷⁵

Peygamberimiz Hz. Muhammed’in dünyaya gelişini müjdelerken meşhur ifadesini kullanıyor; “Gaye-İnsan ve Ufuk-Peygamber” Necip Fazıl’ın bu hitap şeklini ne zaman ve neden kullanmaya başladığı üzerine giriş bölümünde bir değerlendirme yapmıştık. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in dünyaya gelişini müjdelediği cümle:

münteha”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, Cilt: 37, ss. 151-152.

¹⁷² Kısakürek, Çöle İnen, s. 14.

¹⁷³ Kısakürek, Çöle İnen, s. 17.

¹⁷⁴ Zümer Suresi (39), Ayet: 43-44.

¹⁷⁵ Şefaât hakkında geniş bilgi almak için bakınız: Yener Öztürk, “Şefaât İncancının Nakli ve Akli Açından İmkânı”, **Ekev Akademi Dergisi**, 25. sayı, 2005. Mustafa Şen, “Maturidinin Tefsiri Bağlamında Şefaât”, **Ekev Akademi Dergisi**, 73. sayı, 2018. Mustafa İslamoğlu, “Kur’an’da Şefaât Kavramı”, Hüseyin Çelik, **Kur’an’da Şefaât**. Emrullah Yüksel, **İslam’da Şefaât Yetkisi**.

“Doğmuştur. Allah'ın Sevgilisi, Kâinatın Efendisi, Âlemlere Rahmet, Gaye-İnsan ve Ufuk-Peygamber dünyaya gelmiştir.”¹⁷⁶

Siyer kitaplarında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sütanneye verilişinden sonraki hadiseler anlatılır.¹⁷⁷ Hadiseleri tek tek sıralamak yerine kendisi için önemli olan hadiselerin detaylarına işaret etmiş, gittiği her yere bereket götürdüğünü dile getirmiştir:

“Halime, Nur Çocuğu alıp, bâdiyede Benî Saad kabilesinin çevresine götürdü. O, aralarına girer girmez her şey değişik...”¹⁷⁸

Necip Fazıl'ın şair yönünü her cümlesinde gözlemlemek mümkündür. Edebiyat yazara istediği gibi şekillendireceği sonsuz bir kelime hazinesi sunar. Şairler bu kelime hazinesi ile öyle oyunlar kurgular ki okur kelime oyunlarının içinde kaybolur.¹⁷⁹

Sanat manipüle eder. Bu edebi metinlerde de vardır.¹⁸⁰ İstedığınız duygu ve düşünceyi imgeler yoluyla okurun zihninde oluşturabilirsiniz. Necip Fazıl, şiir yeteneğini kullanarak okura hem edebi bir zevk yaşatır hem de okuru istediği duyguya yönlendirme çabası içindedir:

“Herkes yalan söyleyebilir. O söyleyemez. Bir boş bulunma nefse kapılma ânı O'na hulul edemez. Bu hâl, O'nun seciyesinde muhal... İşte bu seciyenin teşekkül yaşına doğru yol almakta... O, genç adam namzedi Nur Çocuk...”¹⁸¹

Necip Fazıl, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in gençliğini anlatırken onun seçilmiş oluşuna vurgu yaptığını görüyoruz.¹⁸²

Necip Fazıl'ın Peygamberimiz Hz. Muhammed'in nesli ile ilgili değerlendirmesinde ise kızı Hz. Fatıma'dan ve Hz. Ali'den bıraktığı neslin Kербela hadisesiyle kesilmediğini aksine daha çok yayıldığını ve her millette devam ettiğini, dünyanın her köşesine ulaştığını, böylelikle Hz. Muhammed'in nurunun tüm kainata yayıldığını anlatır.¹⁸³

¹⁷⁶ Kısakürek, Çöle İnen, s. 54.

¹⁷⁷ Mehmet Özdemir, “Siyer Yazıcılığı Üzerine”, **Milel ve Nihal Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 3, 2007, ss. 129-166.

¹⁷⁸ Kısakürek, Çöle İnen, s. 60.

¹⁷⁹ Kısakürek, Çöle İnen, s. 70.

¹⁸⁰ Ilgım Verryeri Alaca, “Sanatçı Kitaplarında Metnin Manipülasyonu”, **Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu**, Sakarya, 2013, s. 215.

¹⁸¹ Kısakürek, Çöle İnen, s. 75.

¹⁸² Kısakürek, Çöle İnen, s. 75.

¹⁸³ Kısakürek, Çöle İnen, s. 90.

Necip Fazıl eserinde aşk kavramından da bahseder. Aşk, tasavvuf yolculuğunun önemli duraklarından biridir. Tasavvuf erbabı aşk sayesinde yaratıcısına kavuşur. Çünkü aşk, yaratıcıya kavuşmanın en kısa yoludur.¹⁸⁴ Hatta sufilerin ve filozofların aşkı varoluş sebebi olarak gördüğü ifade edilir.¹⁸⁵ Allah aşkına dayanan bir irade terbiyesinden bahsederler.¹⁸⁶ Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî'nin (ö. 1273) öğretisi de aşk kavramını temel alır. Yunus Emre (ö. 1321) şiirlerinin mayasında aşkı kullanır. Hoca Ahmet Yesevi (ö. 1166) tasavvufu aşk kavramıyla açıklar¹⁸⁷

Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed'in gözlerine vurgu yapmıştır. Edebiyatımızda Peygamberimiz Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerinin anlatıldığı Hilye türünde pek çok eser verilmiştir.

“Evet, gözleri... Büyük ve siyah... Bu gözlerin merkezindeki bir çift siyah incinin üstünde, kendi yüzü suyu hürmetine yaratılmış olan dünyalara bakarken, o dünyaların kurtuluşunu tekeffül eden bir şule...”¹⁸⁸

Necip Fazıl salat kavramına da değinmiştir. Eserinde kullandığı anlam Peygamberimiz Hz. Muhammed'e selam olarak anlaşılabilir da kelime olarak salât; Arapçada geniş bir anlamı olmasına rağmen Türkçeye namaz olarak geçmiştir.¹⁸⁹

“Allah'ın, meleklerin, olanca mahlûkların Salât ve selâmına mazhar, Gaye-İnsan ve Ufuk-Peygamber, ahenkten, fikirden, ruhtan, eriyeye eriyeye nur püskürtüsü hâline gelmiş bütün renk, ses, rayiha ve çizgi âleminin ulaşabileceği mefkûrevî terkitten daha güzel...”¹⁹⁰

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in göğe yükselişini anlatan mi'râc sözlükte yükselmek anlamına gelmektedir.¹⁹¹ Necip Fazıl Hz. Muhammed'in miracını anlatırken Allah'ın mekandan münezzeh olduğuna vurgu yapar.

¹⁸⁴ Halil Baltacı, “Aşkın Kazandığı Tasavvufî Muhteva: Ahmed Gazzâlî, Baklî ve Irâkî Çizgisi”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı: 34, 2014, s. 24.

¹⁸⁵ Betül Gürer, “Ahmed Yesevî'nin Dîvân-ı Hikmet'i Ekseninde Tasavvufî Düşüncede İlahî Aşk”, **Bilig Dergisi**, Sayı: 80, Kış 2017, ss. 17-40.

¹⁸⁶ Nihat Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1983, ss. 279-280.

¹⁸⁷ Kısakürek, Çöle İnen, ss. 93-93.

¹⁸⁸ Kısakürek, Çöle İnen, s. 124.

¹⁸⁹ Bkz. Cahit Karaalp, “Salât Kavramının Semantik Analizi”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Bahar 2018, ss. 173-212.

¹⁹⁰ Kısakürek, Çöle İnen, s. 127.

¹⁹¹ Salih Sabri Yavuz, “Mirac”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005, Cilt: 30, ss. 132-135.

“Allah Resûlü’nün yükseklikler âlemine urûc etmesi... Derece derece ötelere sırlarına ermesi...”¹⁹²

Çöle İnen Nur hadiselerdeki hikmeti anlatmak ve tespitlerde bulunmanın yanında olayları sıra sıra anlatarak hikayeletiren bir metindir. Necip Fazıl’ın hikaye etme üslubunu¹⁹³ da görmek için herkesin bildiği meşhur Mekke’nin fethinden sonra gerçekleşen put devirme hadisesine bakmak icap eder.”¹⁹⁴

Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed’in görünen güzellikleri yanında görünmeyen güzelliklerinin olduğunu da söyleyip o özelliklerine de dikkatimizi çekmektedir. İnsanı hem dünyadan hem de öteki dünyadan koruduğunu anlatır:

“Gayeler Gayesinin Mukaddes Sancağını taşıyan Peygamberler Peygamberi, madde planındaki gazalarıyla, sonsuzluk âlemine, ölmüşken ölmeyenler; ruh planındaki Ekber Cihat ile de, ölmemişken ölenleri sevk etmeye memurdurlar. Büyük; kul çapında her büyüğün yanında küçük ve hiç kalacağı büyük kurtarıcılık işte budur. İnsanı, nefsi ve cemiyetiyle bir arada kurtarmak... Şimdi, Kurtarıcılar Kurtarıcısını biraz daha yakından görür gibiyiz.”¹⁹⁵

Tasavvuf ile olan bağıı bildiğimiz Necip Fazıl, Hz. Muhammed’in yolu derken yine tasavvuftan bahsetmektedir.¹⁹⁶ Yolun başlangıcından söz eder ve sahabelerin de o yolda olduğunu anlatır. Şeriat olmadan o yolun gidilemeyeceğini söyler.¹⁹⁷

Sahabenin, Peygamberimiz Hz. Muhammed’i ve Kur’an-ı Kerim’i diğer tüm insanlardan daha doğru anlamasının sebebi, Peygamberimiz Hz. Muhammed’le aynı zamanda yaşayıp ayetlerin indiriliş sürecine ve o süreçte gerçekleşen hadiselerle aşina olmalarıdır.¹⁹⁸ Necip Fazıl, sahabeyi şöyle tarif eder:

“O’nu bir kere gören... İsterse tek saniyecik olsun... Bir kere o nurun yüzüne bakmış olan. İsterse bir ân sürmüş olsun... Ne zamanın kıymeti var, ne mekânın. İsterse tek lâhza ve göz plânının en uzak haddi içinde görsün...”¹⁹⁹

¹⁹² Kısakürek, *Çöle İnen*, s. 191.

¹⁹³ M. Orhan Okay, **Necip Fazıl Kısakürek**, Şule Yayınları, İstanbul, 2006, s. 87.

¹⁹⁴ Kısakürek, *Çöle İnen*, s. 336.

¹⁹⁵ Kısakürek, *Çöle İnen*, s. 360.

¹⁹⁶ Mehmet Törenek, “Necip Fazıl’ın Tasavvufi Oyunları”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 2016, s. 1175.

¹⁹⁷ Kısakürek, *Çöle İnen*, s. 361.

¹⁹⁸ Mustafa Öztürk, **Sahabe ve Kur’an**, Kur’an ve Sahabe Sempozyumu, Sivas, 2015, s. 8.

¹⁹⁹ Kısakürek, *Çöle İnen*, s. 364.

Yine sahâbenin kendi dünyasında ne anlama geldiğini anlatmaya devam ediyor Necip Fazıl. Tasavvuftaki “rabîta”ya²⁰⁰ benzetir sahâbenin halini.

“Kalbleri O'nun yakıcı hayalîyle dolu, yanında veya uzağında, hep O'nunla oldular, sahâbîleri... O'nunla gittiler, O'nunla geldiler.”²⁰¹

Necip Fazıl şiirlerini hece vezninde yazmıştır. Hece vezninin kurallarından bir tanesi mısralardaki hece sayısı eşitliği, diğeri ise mısra sonlarındaki kafiye uyumudur.²⁰² Yine şiirsel bir dille yazdığı cümlelerde kafiye uyumuna dikkat ettiğini görüyoruz.

“Namütenahi çizgili o ahlâk bütününün yine birkaç ana köşesi:

Yakıcı edeb, haya, haşyet...

Titretici af, müsamaha, merhamet...

Ağlayıcı tevazu, tevekkül, kanaat...

Ürpertici sadakat, emanet, istikamet...

Hayat verici muaşeret, ünsiyet, beşaret...

Hayran kılıcı rikkat, nezaket, letafet...

Tılsımlayıcı zarafet, tavır, asalet...”²⁰³

Peygamberimiz Hz. Muhammed’in fiziki özelliklerinden ziyade ahlâkını, davranışlarını ve hayat tarzını anlatan metinlere Türk İslam Edebiyatı’nda Şemail denmektedir.²⁰⁴ Necip Fazıl eserinde Peygamberimiz Hz. Muhammed’in hem fiziki özelliklerini hem de diğeri özelliklerini anlatmıştır.²⁰⁵

Necip Fazıl eserinde mucizelerden de bahsetmiştir.²⁰⁶ Mucize peygamberlerin tebliğ görevinde insanları ikna edebilmek için Allah tarafından verilen olağanüstü olaylara denir.²⁰⁷

²⁰⁰ İrfan Gündüz, “Tasavvufî Bir Terim Olarak Rabîta”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, 2007, Sayı: 19. sayı, ss. 23-53.

²⁰¹ Kısakürek, Çöle İnen, s. 374.

²⁰² Nurettin Albayrak, “Hece Vezni”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, 1998, Cilt: 17, ss. 148-150

²⁰³ Kısakürek, Çöle İnen, s. 397.

²⁰⁴ Geniş bilgi için bkz. İdris Söylemez, “Manzum Bir Şemâ’il-i Şerif Örneği Olarak Mehmet Fahri Paşa’nın Bergüzar-ı Ramazan Eserinde Yer Alan Şemâ’il-i Şerîfi”, **Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, 2017, ss. 119-133.

²⁰⁵ Kısakürek, Çöle İnen, s. 397-398

²⁰⁶ Kısakürek, Çöle İnen, s. 419.

²⁰⁷ Zübeyir Bulut, “Peygamberleri Tasdik Aracı Olarak Mucizeler”, **Dergi Abant**, 2015, Cilt: 3, s. 31.

Necip Fazıl eserinin sonlarına doğru Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hadislerine yer vermiştir. Hadislerin hemen öncesinde hadis ilmini ve hadis usûlü ilmini açıklamıştır.²⁰⁸

“Hadîs, O'nun her hareketi, her edası, her tavrı ve hususiyle bütün sözleri... Hattâ sükûtları... O'nun ağzından üç türlü kelâm serpildi: Biri, daima ve münhasır olarak Melek vasıtasıyla gelen Allah kelâmı: Kur'ân... Öbürü, kendisini ânî bir nur kaplayarak, arada Melek olmaksızın Kur'ân dışında, doğrudan doğruya Allah'tan gelen söz: Hadîs-i Kudsî... Ve sonra, Resûl ve insan sıfatıyla kendi sözleri... Sadece hadîs...”²⁰⁹

Daha sonraki kısma başlıklar atıp o başlığın altına konusuna göre hadisleri eklemiştir.

Necip Fazıl hadisleri naklederken “Peygamberin Kitabından” başlığı altında her hadis için ayrı bir başlık açarak hadisleri konu ve içeriğine göre isimlendirip kategoriler halinde sıralamıştır.²¹⁰

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in son demlerini yine duygusal bir atmosfer içinde anlatan Necip Fazıl okuru nakiller eşliğinde kendi cümleleriyle baş başa bırakmaktadır.

“Güneşin ışık verme vazifesini kaybetmeksizin simsiyah kesileceği günün sabahı, şafak vakti, hücrelerindeki pencerenin perdesini aralayıp sabah namazındaki sahabîlerine bir göz attılar. Herkes Ebu Bekr'in arkasında, en mahzun vecd içinde... Derinden derinden tekbir sesleri... Tebessüm buyurdular. Sahabîlerde âni bir dalgalanma... Namaz bozulur gibi oldu. Elleriyle demek istediler:

— Yerlerinizde kalın! Namazınızı tamamlayın! Ve perdeyi kapadılar.

Sahabîler mukaddes yüzü son olarak görüyor. Mukaddes yüz, kanın çekilmesinden müthiş bir beyazlık içinde...”²¹¹

Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed'in son günlerini ve son anlarını çarpıcı bir şekilde kaleme almıştır.

²⁰⁸ Geniş bilgi için bkz. Osman Oruçan, “Bazı Hadisleri Anlama ve Yorumlamada Bilimsel Verilerin Kullanımı: Tarihî Arka Plan”, **Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2015, Sayı: 4, s. 40-72.

²⁰⁹ Kısakürek, Çöle İnen, s. 430.

²¹⁰ Kısakürek, Çöle İnen, s. 434.

²¹¹ Kısakürek, Çöle İnen, s. 459.

“Gaye-İnsan ve Ufuk Peygamberin başı, dirayet ve zarafet timsali Âyişe'nin göğsünde... Hücre loş... Güneş batmak üzere... Allah'ın emri... Varlığın batmasına, mesafenin yanmasına, boşluğun çökmesine, ademle vücudun birbirini yutmasına o dem, sadece Allah'ın emri mâni... Cebrail ile Azrail kapıdalar... Cebrail, Ölüm Meleğinin, içeriye girmek ve Allah'ın emrini yerine getirmek için izin istediğini bildirdi. Mukaddes başları Âyişe'nin göğsünde, gözlerini açtılar, tavana diktiler, şahadet parmaklarını kaldırdılar ve altı hece... ‘Er-Refikü’l-âlâ...’ Ve mukaddes başları, Âyişe'nin göğsünde hareketsiz kaldı.”²¹²

Eser Hz. Ebu Bekr'in ve Hz. Ömer'in, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in vefatı üzerine söyledikleri ve ikisinin kendilerine has tutumları ile devam etmektedir.

Eserin en sonunda ise Necip Fazıl, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in naaşını defnettikleri toprağın halini anlatır:

“Toprağın göğsü inip çıkıyor ve dudakları kıpırıyor. Eğilin insanlar eğilin!.. Kara toprak konuşuyor. Kulağınızı onun göğsüne dayayın ve dinleyin!.. Kara toprak ses veriyor... Kara toprak Hayy ve Lâyemut'u anıyor. Kara toprak zikrediyor... Kara toprak içinde bütün lisan ve mânaların eridiği tek kelimeyle sonsuzluğa açılan bir dehliz gibi gidip derinleşiyor... Kara toprak Allah'ı anıyor.”²¹³

2.5. NECİP FAZIL'IN DİĞER ESERLERİNDE HZ. MUHAMMED

Bu kısımda Necip Fâzıl'ın yukarıda müstakil olarak ele aldığımız üç eseri dışında kalan diğer eserlerinde Hz. Muhammed hakkındaki düşüncelerini şu şekilde sıralayabiliriz.

Necip Fâzıl, kendi hayatını kaleme aldığı otobiyografik bir eser olan *Büyük Kapı* adlı eserinde Hz. Muhammed'den defalarca bahsetmiş, kişiliği üzerinde en fazla etkisinin olduğunu söylediği büyükbabasıyla ilgili bir diyalogunu şu şekilde anlatır:

“Hazret-i Ali'ye, onun misilsiz kuvvet ve şecaatine dair bir menkıbe dinlemiş bulunuyorum. Soruyorum: -Büyük baba, Hazret-i Peygamber mi daha kuvvetliydi, Hazret-i Ali mi? Beş, altı yaşındaki çocuk safvetinin içinden fışkıran bu سوال, büyük babama, hem çocuklara, hem de büyüklere verilebilecek cevapların en güzelini

²¹² Kısakürek, Çöle İnen, s. 461.

²¹³ Kısakürek, Çöle İnen, s. 465.

verdiriyor: -O kimseyle ölçülemez, O'nda Peygamber kuvveti vardı. Büyük babamın; 'O'nda Peygamber kuvveti vardı,' sözünü hiçbir an unutmadım.”²¹⁴

Necip Fazıl *O ve Ben* adlı eserinde kendi hayatını Hz. Muhammed'i bulma yolculuğu olarak ele alır. Ona göre hayat döne döne onu arama yolculuğudur.

“O, kim mi? Allah'ın Sevgilisi... Sonsuzluk ikliminin batmayan güneşi ve ebedîlik sarayının paslanmaz tacı... Tek dâva O'nu bulmakta, bulduracak olanı bulmaktaydı. Bin bir istikamette seke seke, sağa sola büküle büküle, renkten renge bulana bulana, hiçbir şeyden habersiz ve insandaki meccani emniyet ve bedahet saadeti karşısında şaşkın, hep o BİR etrafında helezonlar çizen bir hayat... Benim hayatım budur!”²¹⁵

Necip Fazıl hayatını ikiye ayırır ve bu ayrımın dönüm noktası hocası Abdülhakim Arvâsî ile tanışmasıdır. Hocası ile tanıştıktan sonra tasavvufa yönelen Necip Fazıl, o yönelişini önünde tek bir yol olarak ifade eder:

“Nihayet 1935 baharı... Ankara'ya bir seyahat ve tekrar bankaya giriş... Ve kurtuluş... Bundan böyle, gözlerinin pası silinmiş, üstündeki buğu alınmış ve ilk imtihandan geçirilmiş insan olarak, Efendimi aydınlık gözle görebilirim. Artık önümde yol, tek: Allah ve Resülü...”²¹⁶

Necip Fazıl *Büyük Kapı* adlı eserinde rüyasında gördüğü nur yüzlü zatı hocasına anlattığını ve hocasının da Peygamberimiz Hz. Muhammed'i gördüğünü işaret ettiğini anlatır.

“Rüyayı anlatmıştım ya... Hani şu, bir amfide çepeçevre dizili nur insanlara ettiğim hitap ve tam orta yerinde oturan nur üstü nur yüzlü birinin kalkıp beni alınımdan öpmesi... Anlattım ve şu karşılığı aldım: ‘İnşallah O'dur!’ Ürperdim. Demek ben Allah'ın Resul'ünü; Kâinatın Efendisini, Varlık Sırrının Gayesi görmüştüm rüyamda... Ve anlayamamıştım.”²¹⁷

Necip Fazıl Kısakürek'in dünyasında Allah Resul'ünün özel bir yeri olduğunu eserlerinden anlıyoruz ve diğer Peygamberlerin yanında Hz. Muhammed'i nereye koyduğunu yine kendi sözlerinde buluyoruz. Necip Fazıl'a göre Hz. Peygamber, diğer Peygamberlerin de Peygamberidir.

²¹⁴ Kısakürek, *Kapı*, s. 19.

²¹⁵ Necip Fazıl, *O ve Ben*, s. 40.

²¹⁶ Kısakürek, *Kapı*, s. 91.

²¹⁷ Kısakürek, *Kapı*, ss. 108-109.

“En büyük vasıta, O, Peygamber, Peygamberlerin Peygamberi...”²¹⁸

Hiz. Muhammed’in diğler Peygamberlerden üstün olduğuna dair pek çok makale yazılmıştır.²¹⁹ Ayet ve Hadislere göre Peygamberimiz Hiz. Muhammed’in beşer oluşuna vurgu yapıldığına dikkat çekilmiştir.

“Büyük inkılâp. Biz bu inkılâbı veda haccında, bir hülâsa bir öz halinde görürüz. Veda haccında yüz bin sahabe var. Bütün eski adetleri ayağımız altında çığnıyorum, der. İşte İnkılap. Bir kavim bütün ananelerinden, bütün adetlerinden, bütün alaka ve sevgilerinden koparılmakta başka bir dünyaya çekilmektedir. Mutlak inkılap.”²²⁰

Necip Fazıl’a göre Peygamberimiz Hiz. Muhammed adeta bir avize gibi etrafını aydınlatır ve etrafındaki herkes de o avizenin bir parçasıdır ve hep beraber kâinatı ısıtırlar.”²²¹

Necip Fazıl, Peygamberimiz Hiz. Muhammed’de her şeyin açık ve berrak olduğuna vurgu yapıyor. Çünkü öyle görüyor ve okura gördüğünü aktarıyor. Öyle inanıyor. İncanın bir insanı konumlandırmada ne kadar etkili olduğunu düşünürsek eğer kişilerin inandıkları şahsiyetlere hangi ölçülerle yaklaştığını anlayabiliriz.

“Peygamber, doğru yolun doğrudan doğruya açıcısıdır. Onun ‘Zehab-zan ve tahmin’ ve mezhep kuruculuğu ile alakası olamaz. Peygamberde her şey berrak ve mutlak... Açık havada güneş... Gösterdiği her şey, namutenahi ince çizgilerle işlenmiş bir elmas... Ne ‘Acaba?’sı var, ne ‘belki’si...”²²²

Necip Fazıl, Hiz. Muhammed’e köle olmayı sultanlık olarak gösterdikten sonra İslam’ı yaşamının ancak bu şekilde olabileceğini söyler. İslam’ı arındırmanın ekleme ve çıkarma yapmadan her şeye tabi olmakla mümkün olabileceğini, Hiz. Muhammed’i razı etmenin önemini vurgularken ona köle olmayı bütün saadetlerin üstünde tutmak gerektiğini belirtir.²²³

²¹⁸ Kısakürek, Kapı, s. 128.

²¹⁹ Remzi Kaya, “Kur’an’da Hiz. Peygamberin Beşer ve Ümmi Oluşu”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, 2002, ss. 29-52. Yahya Şenol, “Allah’ın Beşer Resulü”, **Kitap ve Hikmet Dergisi**, Nisan-Haziran 2016, Sayı: 13, ss. 62-70. Adem Apak, “Günümüzde Hiz. Peygamber’in (Sav) Doğru Anlaşılması Üzerine Düşünceler”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 2, 2010, ss. 59-72.

²²⁰ Necip Fazıl Kısakürek sadece kitapları ile değil şehirden şehre gidip verdiği konferanslarla da ilgi gören bir şairdir. Konya konferansında söylediği sözlerden alıntı yapıldı.

²²¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Doğru Yolun Sapık Kolları**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1978, (Doğru), s. 7.

²²² Kısakürek, Doğru, s. 9.

²²³ Kısakürek, Doğru, s. 173.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Allah'ın sevgilisi olduğunu söyleyen Necip Fazıl, kâinatın anahtarının da onun elinde olduğunu ifade eder. O anahtarın diğer Peygamberlerden aktarıla aktarıla son Peygamber Hz. Muhammed'e kadar getirildiğini düşünür.²²⁴

Necip Fazıl Hz. Muhammed'in ahlakının ne kadar yüce olduğunu ve başka hiçbir vasfin onun yüceliğine yetişemeyeceğini söyler.²²⁵

Necip Fazıl İnkılabı anlatırken asıl inkılapçının Peygamberimiz Hz. Muhammed olduğunu ve İnkılapçılığın onun izlerinden gitmek olduğunu anlatır.

“İnkılâp ve inkılâpçılık; hak ve mutlak din Peygamberinin mukaddes ayak izleriyle açılmış yolu bulmak demektir! Su (damping) malları kadar ucuzlatılan inkılâp ve inkılâpçılık mefhumunun (radyum) derecesinde nadir cevheri de, bizdedir. Gül bahçesine dağdan boşanan öldürücü sel halindeki inkılâp, kurak toprağı gökten serpilip diriltici yağmur şeklindeki inkılâbı kıyaslarsanız, katil bıçağı ve operatör neşteri arasındaki farkı ve inkılâbı İslâm gözlüğünden görmüş olursunuz.”²²⁶

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hadis-i Şeriflerinden örneklerle onun, ilme verdiği değeri ve önemi ifade eder:

“Beşikten mezara kadar ilim dileyiniz!’ ve ‘ilmi Çin’de bile olsa isteyiniz’ ve ‘Allah’ım, bize hakkı hak, bâtılı bâtıl olarak göster!’ ve ‘Allah’ım, bana eşyanın hakikatini olduğu gibi belirt!’ mealindeki dört hadîsle ve daha niceleriyle Peygamberler Peygamberinin, kâlemine nûr hokkasına batırarak yazdığı hikmet, İslâm'ın umumiyetle ilim ve bu arada müsbet bilgiler karşısındaki vaziyetini tam olarak tespit eder.”²²⁷

Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed'i sevmenin ölçüsünü tarif ederken ince bir çizgi çizer;

“Allah'ın Resulünü sev! Ne kadar? Yalnız ona Allah demeyecek kadar... Ona Allah dememek şartıyla ne dense hepsinin az geleceğini bilecek kadar...”²²⁸

²²⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **İdeolocya Örgüsü**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1973, (İdeolocya), s. 103.

²²⁵ Kısakürek, İdeolocya, s. 108.

²²⁶ Kısakürek, İdeolocya, s. 114.

²²⁷ Kısakürek, İdeolocya, s. 126.

²²⁸ Kısakürek, İdeolocya, s. 187.

Dönüşüm ve kökten değişim anlamlarına gelen inkılâp ve ihtilal kavramlarını Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hayatı üzerinden yeniden manalandıran Necip Fazıl, ilk daveti, şakkı kamer mucizesini ve miracı inkılâp olarak niteler.²²⁹

Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mucizelerini²³⁰ anlatırken onun diğer peygamberlerden üstün olduğunu söyler ve bu üstünlüğü de Kur'ân-ı Kerîm'in mucizevi yönüne dikkat çekerek hatırlatır.²³¹

Necip Fazıl için dünya ve ahiret birbirinden ayrı değildir. Allah ve Resul'üne bağlılığı manevî hal içinde kalan bir bağlılık değil, hayatın tam da merkezinde yer alan ve dünya görüşümüzün İslam üzere olması gerektiğini işaret eden bir duruştur.

“Rabbimiz Allah, Peygamberimiz, O'nun sevgilisi ve kâinatın efendisi... Ya O'na bağlı dünya görüşümüz? İslam'ın öz ve mücerret gerçeğinden lif lif çekilip uzatılacak çizgiler halinde bütün ulaştırıcı ve kavuşturucu yollar...”²³²

Veda hutbesinde Peygamberimiz Hz. Muhammed bir söz söylüyor. Bu sözün ehemmiyetine dikkat çeken Necip Fazıl tespitin bir İngiliz Tarihçisinin tespitiyle aynı olduğuna da vurgu yapıyor. Aslında şunu söylemek istiyor Necip Fazıl, Hz. Muhammed öyle kıymetli bir Resul'dür ki Müslüman olmayan biri bile onun kelimasını anladı.²³³

İslam'ın temel kaynaklarından biri Kur'ân diğeri Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sünnetidir. Necip Fazıl'ın mukaddes emanetten maksadının sünnet olduğunu söyleyebiliriz. Kaynağın Peygamberimiz Hz. Muhammed olduğunu ve kurtuluş iksirinin onda olduğunu vurgulayarak zaman zaman bunu kıymetini bilmediğimizden yakınırken artık bu hakikate dört elle sarılmamız gerektiğini söyler.²³⁴

Tasavvuftaki hizmet kavramından hareketle hizmetçi kavramını kullanan Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed'in kölesinin kölesi olmanın kendini ne kadar yücelteceğini ifade ederek bu kulluğa layık dahi olmadığını anlatır.²³⁵

²²⁹ Necip Fazıl Kısakürek, **İhtilal**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 24-29.

²³⁰ Geniş bilgi için bkz. Hayati Aydın, “İslâm İnançları Açısından Mucize, Kerâmet, Sihir ve İstidrac Kavramları Üzerine Bir İnceleme”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 32, 2015, ss. 105-137.

²³¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Türkiye'nin Manzarası**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1973, s. 143.

²³² Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 4**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1978, s. 66.

²³³ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1978, s. 18.

²³⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Rapor 2**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1978, s. 19.

²³⁵ Necip Fazıl Kısakürek, **1001 Çerçeve 4**, Toker Yayınları, İstanbul, 1969, (Çerçeve 4), s. 59.

Necip Fazıl inanmanın ölçüsünü ve iman etmenin kuralını kendi inanç perspektifinden değerlendiriyor:

“Allah’ın Resul’üne, Allah’tan getirdiği her şeyle, bileyim bilmeyeyim, anlayayım anlamayayım, pazarlıksız ve muvazaasız, inanıyorum!”²³⁶

Kur’an-ı Kerim’de; “O Allah’tır ki, yeryüzündekilerin tümünü sizin için yarattı,”²³⁷ mealindeki ayet varken Necip Fazıl meşhur olan ifadeyi kullanıyor:

“O ki, kul ve Resul olarak tek ve birdir... O ki, kâinat kendi yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. O ki, getirdiği emrin, davanın dışında hiçbir mevcut yoktur... İşte ‘bir’ sayısını O’na verdikten sonra, mukaddes emaneti ondan alıp da bugüne kadar getiren onunla beraber tam 33 ferdin hikâyesi orada...”²³⁸

Necip Fazıl; “Seni kendi nurumdan, diğer şeyleri de senin nurundan yarattım,”²³⁹ mealindeki hadis-i kudsi’ye nispeten Peygamberimiz Hz. Muhammed’in bir ve tek yaratıldığını ifade etmektedir.

“İnsan olmaya en büyük insan, Peygamber olmaya en büyük Peygamber... Fakat bütün çerçevelerin üstünde ve namütenahi kere, O, yani bir kere O... ‘Bir’ O’nundur. Ve kâinat tespihinin, bütün taneleri, içinde ve keyfiyetinde taşıyan ilk tanesi O’dur.”²⁴⁰

Peygamberimiz Hz. Muhammed’in sözlerinin Necip Fazıl’da nasıl karşılık bulduğunu şu sözlerinden anlayabiliriz:

“Hadis... Allah Sevgilisinin, ebediyet fanusu mukaddes gözlerini kırpışlarından, derinliğine doğru ferdi, genişliğine doğru da cemiyetiyle bütün kâinatı nizamlayan en kısa kelimelerine kadar, kendilerine bağlı her şey... Onun büyüğü, küçüğü yoktur. En küçüğü, içinde ormanlar taşıyan tohum kadar küçük, en büyüğü de kâinata kâinat katıcı çapta büyüktür.”²⁴¹

Peygamberimiz Hz. Muhammed’e yapılan eziyetlerin hiçbir etkisinin olmadığını anlatan Necip Fazıl; “fezayı taşıyan mukaddes sırtına...” ifadesini kullanır.

²³⁶ Kısakürek, Çerçeve 4, s. 98.

²³⁷ Bakara Suresi(2), Ayet: 29.

²³⁸ Necip Fazıl Kısakürek, **Veliler Ordusundan**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1976, s. 6.

²³⁹ Aclûnî, Keşfü'l-Hâfâ I-265/827.

²⁴⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Başbuğ Velilerden**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1974, s. 3.

²⁴¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Hitabe**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1975, s. 146.

“O’na şair, O’na mecnun, O’na büyücü dediler; sökmedi. Kâbe’de namaz kılarken, üzerinde fezayı taşıyan mukaddes sırtına bir deve leşinin necaset kesesi işkembesini koydular; tesir etmedi. Yoluna dikenler ve ısırganlar serptiler, kapısına canavar pençesi biçiminde kandan izler çektiler; bir şeye yaramadı.”²⁴²

Peygamberimiz Hz. Muhammed’in her sözü, her davranışı, her tavrı Necip Fazıl için farklı manalara gelir ve bu manaları cümlelerinin arasında tekrarlar:

“Ve bu söz, en büyük kerametın üstünde... Bu sözde, sahabeden ziyade O’nun büyüklüğünü heykelleştirmek lazım... İnsanlığın gayesi ve Peygamberliğin ufku olmaya mahsus bir büyüklük ki, kendisini dünya gözüyle bir kerecik göreni, isterse gören dünyanın en aşağı şahsı olsun, görmemiş olan en büyük insana nispetle kıyas kabul etmez dereceye çıkarıyor.”²⁴³

Yine üstün peygamber nitelemesi ile karşılaşırız. Üstün ahlâkın üstün peygamber olmasıyla ilişkili olduğunu aktarıyor:

“Ben üstün ahlâk değerlerini tamamlamak için gönderildim’ mealindeki hadisin işaretlerinden, en üstün Peygamberin gönderilişi ve Peygamberliğindeki gayenin yüksek ahlakı tamamlamak olduğu anlaşılmış oluyor.”²⁴⁴

Yine benzer bir ifadede bulunarak Peygamberimiz Hz. Muhammed’e en yüce Peygamber diyor:

“Kâinatın Efendisi, varisleri olan hakiki âlimlere iki çeşit miras bırakmışlardır: biri zahir ilmi, diğeri batın ilmidir. Zahir ilmi o faydalı ilimdir ki, üstün sahabeler, onu en yüce Peygamber’in söz ve davranışlarından almışlardır.”²⁴⁵

Hadis-i Şerife göre Peygamberimiz Hz. Muhammed ümmetini çok sevdiği için ümmeti olmadan cennete girmek istemeyecek ve Allah da onun bu isteğini kabul edecektir. (Müslim)

Bahsettiğimiz hadis ile ilgili olarak Necip Fazıl Peygamberimiz Hz. Muhammed’in ümmetine olan sevgisini ortaya koymaktadır.”²⁴⁶

²⁴² Necip Fazıl Kısakürek, **Hazret-i Ali**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1973, s. 36.

²⁴³ Necip Fazıl Kısakürek, **Peygamber Halkası**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1977, s. 8.

²⁴⁴ Necip Fazıl Kısakürek, **Tasavvuf Bahçeleri**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1994, (Tasavvuf), s. 19.

²⁴⁵ Kısakürek, Tasavvuf, s. 23.

²⁴⁶ Kısakürek, Tasavvuf, s. 83.

Dört büyük peygamberin olduğunu söylediği bölümü Peygamberimiz Hz. Muhammed'in büyüklüğünü anlatarak tamamlayan Necip Fazıl anlattığı her şeyi bir şekilde ona bağlıyor ve ona işaret ediyor:

“Kahraman nasıl olur, nasıl olmalıdır? Mutlak kahramanlardan en büyük dört tanesini zaman sırasıyla –kıymet sırasıyla değil- göz önüne alalım: Hazret-i İbrahim, Halilullah-Allah'ın dostu; Hazret-i Musa, Kelimullah-Allah'la konuşan; Hazret-i İsa, Ruhullah-Allah'ın ruhu... Ve nihayet bütün zaman ve mekânın Peygamberi Habibullah-Allah'ın Sevgilisi... Derece, din kültürüne malik olanlarca malum olmak gerekir. En büyüğü, bütün beşeriyetin yaratılışının sebebi, Kâinatın Efendisi...”²⁴⁷

Yine ulu'l-azm peygamberleri anlattıktan sonra onların da en büyüğünün ve ilkinin Peygamberimiz Hz. Muhammed olduğunu ifade etmektedir:

“Artık anlıyoruz ki, mutlak planda (aksiyon)cu Allah kul planında da, mutlak (aksiyon)cular peygamberlerdir. Onun için peygamberlerin en büyüklerine Ulu'l azm denir. Azm, hamle ve hedef sahibi peygamberler... En büyükleri dört tane: Biri ve ilki, yani en büyüğü, bütün zaman ve mekânın ezeli ve edebi peygamberi, Allah'ın Sevgilisi ve Kâinatın Fahri...”²⁴⁸

“Bir” kelimesini gördüğümüzde aklımıza Necip Fazıl'ın Peygamberimiz Hz. Muhammed için söylediği şu sözler aklımıza gelebilir:

“Şimdi birincideyiz, birincilerin Birincisinde, peygamberlerin Peygamberinde... Her davanın, meselenin, gayenin zirve noktasında kısaca topyekûn oluşun biricik hikmetinde... Allah'ın ‘Sen olmasaydın, sen olmasaydın; kâinatı yaratmazdım!’ dediği ve bütün varlık hikmetini O'na bağladığı Peygamberlik Tacı... Her şeyle beraber(aksiyon) davasının da hikmet zirvesi O'nda olduğu için, bahislerini, bahsimizin ana temeli bildik ve bu yüzden sona bıraktık. Bu son, başın başı olmanın sonu... Yakıcı hürmetimiz yüzünden anamadığımız mukaddes isme salat ve selam olsun...”²⁴⁹

Veda haccında Peygamberimiz Hz. Muhammed'i anlatırken sahne terimini kullanan Necip Fazıl'ın tasvirleri yalnızca bir şairin kelime oyunu diyemeyeceğimiz detaylarla zenginleştirilmiştir:

²⁴⁷ Necip Fazıl Kısakürek, **Sahte Kahramanlar**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2007, (Kahramanlar), s. 9.

²⁴⁸ Kısakürek, Kahramanlar, s. 89.

²⁴⁹ Kısakürek, Kahramanlar, s. 92.

“Son sahneyi göstermeden geçemem: Veda haccında, Kâinatın Efendisi... Kusva isimli devesi üzerinde, meyilli bir düzlükte yüz binlerce insana, güneş alçalırken bir hutbe verirler. Bu kelam denilen müessesenin çıkabileceği stratosfer, semanın son münteha noktası... Orada bitmiş tamamlanmış, fakat devam edecek olan bir (aksiyon)un hükümleri, tek tek billurlaşır. Evet; bir akşamüstü, ikinci namazına doğru, güneş alçalırken, develerinde, doğrulurlar sahabîlerine şöyle derler: ‘Cahiliye devrine ait her şeyi çiğniyorum!’ İşte mutlak İnkılâbın ilk ölçüsü...”²⁵⁰

Peygamberlerin en üstünü ifadesini defalarca kullanan Necip Fazıl, Peygamberimiz Hz. Muhammed’i insanlığın zirvesine yerleştirir:

“Niçin Allah’ın Resulüne, Sevgilisine bakmazlar? Dünyanın, bütün insanlığın zirvesi, son noktası olan o mukaddes insan, insanlığın zirve noktası insan, zarafette, güzellikte de insanlığın zirve noktası...”²⁵¹

²⁵⁰ Kısakürek, Kahramanlar, s. 97.

²⁵¹ Kısakürek, Kahramanlar, s. 173.

SONUÇ

Araştırmamız sonunda, Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed sevgisinin yalnızca hakkında yazdığı kitaplarla sınırlı kalmadığı, diğer eserlerinin de büyük bir kısmında Hz. Muhammed'le ilgili birçok tespit yaptığı anlaşılmıştır.

Çile isimli şiir kitabında Hz. Muhammed için yazılmış birçok şiir olduğu görülmüştür. Bazı şiirlerinde ise Hz. Muhammed'den kısaca bahsettiği tespit edilmiştir.

Esselam isimli eserinde Hz. Muhammed'in hayatını manzum şeklinde aktardığı ve bazı olayların üzerinde daha çok durduğu fark edilmiştir. *Esselam*'ın sadece hayatını aktarmaktan ibaret olmadığı, şahsı ile ilgili birçok şiirin olduğu tespit edilmiştir.

Çöle İnen Nur isimli eserinin klasik siyerlerden farklı olarak yazıldığı ve klasik siyerlerde üzerinde durulan mevzuların değil de daha çok Hz. Muhammed'in üstün vasıfları ile ilgili değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmıştır.

Necip Fazıl'ın Hz. Muhammed algısının saf sevgiye ve kopmaz bir bağlılığa dayandığı fark edilmiştir. Hz. Muhammed'e olan sevgisi ve bağlılığının arkasında dedesinin ve hocası Abdülhakim Arvâsî'nin olduğu görülmüştür.

Necip Fazıl, Hz. Muhammed'e öyle derinden bir sevgi beslemiş ki onun için yazdığı eserlerinin dışındaki eserlerinde de çok kere bahsetmiş veya konuyu bir şekilde Hz. Muhammed'e bağlamıştır. Necip Fazıl'ın tasavvufa olan ilgisi ile Hz. Muhammed sevgisi birbirine paralel ilerlemektedir.

Necip Fazıl, bunalımlı devrelerden geçmiş ve kendini arayıp bulmaya yönelik arayışları esnasında hocasının da ihtarları sayesinde Hz. Muhammed'i rehber edinmiştir. Hz. Muhammed'e olan sevgisi onu bulunduğu durumdan kurtardığı için Necip Fazıl'ın gözünde Hz. Muhammed hem mükemmel bir örnek hem de kurtarıcıdır.

Türk Edebiyatında Hz. Muhammed ile ilgili yazılan eserlerle Necip Fazıl'ın metinleri karşılaştırıldığında aralarında benzerlikler ve farklar vardır ancak edebî açıdan bakıldığında Necip Fazıl'ın *Çile* kitabındaki Hz. Muhammed ile ilgili şiirlerinde kullandığı imgelerle karşımıza erişilmez bir peygamber portresi çizmiştir.

Çöle İnen Nur adlı eseri şimdiye kadar yazılmış siyerlerden farklı bir yerde durmaktadır. Hem dili hem de kaynakları kullanışı itibariyle her kesimden insanın ilgiyle okuduğu bu eserde yaratılan atmosfer *Esselam* isimli eserindeki şiirlerden daha etkileyicidir.

Necip Fazıl, Hz. Muhammed'in insanî yönüne de değinmiş hayatını anlatırken vurgulamak istediği kısımları diğer hadiselerle göre daha ayrıntılı anlatmıştır.

Necip Fazıl, diğer eserleriyle olduğu gibi Hz. Muhammed ile ilgili eserleriyle de Türk Edebiyatına büyük katkı sağlamış ve kendine özgü üslubuyla ayrı bir yer edinmiştir.

KAYNAKÇA

Ak, Murat. **Na'tlerin Tasavvufî Temelleri ve Na't Mecmuaları**, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, Konya, 2014.

Akar, Metin. **Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Akdağ, Soner. "Süleyman Çelebi'nin Mevlidi Üzerine", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 36, Erzurum, 2008, ss. 81-98.

Akün, Ömer Faruk. "Divan Edebiyatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 9, İstanbul, 1994, ss. 389-427.

Albayrak, Nurettin. "Hece Vezni", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, Cilt: 17, İstanbul, 1998, ss. 148-150.

Altınar, Süleyman. **Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât Adlı Eseri Üzerine Bir Söz Dizimi İncelemesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Altunkaya, Hatice. "Kısakürek, Necip Fazıl'ın 'Ben' Şiirinin Ontolojik Tahlil Yöntemi ile Çözümlemesi", **Birey ve Toplum Dergisi**, Sayı: 5, 2013, ss. 137-154.

Apak, Adem. "Günümüzde Hz. Peygamber'in (Sav) Doğru Anlaşılması Üzerine Düşünceler", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 2, 2010, ss. 59-72.

Asya, Arif Nihat. **Dualar ve Aminler**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2005.

Aydın, Hayati. “İslâm İnançları Açısından Mucize, Kerâmet, Sihir ve İstidrac Kavramları Üzerine Bir İnceleme”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 32, 2015, ss. 105-137.

Baltacı, Halil. “Aşkın Kazandığı Tasavvufî Muhteva: Ahmed Gazzâlî, Baklî ve Irâkî Çizgisi”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı: 34, 2014, ss. 1-41.

Banarlı, Nihat Sami. **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi(2 Cilt)**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1983.

Belenkuyu, Bekir, “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebi-Peygamberimiz’in İsimleri ve Esmâ-i Nebi Metinleri”, **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 10/4 Winter, 2015, ss. 167-196.

Beyaz, Yasin. “Nesir Yazılarına Göre Necip Fazıl’ın Düşünce Dünyası”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2012.

Bilgin, Azmi. “Türk Tasavvuf Edebiyatı Literatürü”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 10, 2007, ss. 331-352.

Bozdoğan, Ahmet. “Necip Fazıl’ın Ütopyasında Şiir ve Şair”, **Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 38, 2014, ss. 1-10.

Bulut, Zübeyir. “Peygamberleri Tasdik Aracı Olarak Mucizeler”, **Dergiabant**, Cilt: 3, 2015, ss. 1-31.

Çetişli, İsmail. “Arif Nihat Asya’nın “Naat”ı Üzerine Bir Tahlil”, **Türk Yurdu Dergisi**, Sayı: 271, 2010, ss. 22-30.

Çiçekler, Mustafa, “Na’t”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 32, İstanbul, 2006, s. 435-436.

Doğan, Muzaffer. “Üstâd Necip Fazıl ve Peygamber Aşkı”, **Ay Vakti Dergisi**, Sayı: 144, 2013, ss. 15-17.

Ergüzel, M. Mehdi. “Gaye-İnsan, Ufuk Peygamber’in Yolunda Son Devir Edebiyatımızdan Yansımalar”, **Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)** Sakarya, Mart 2009, ss. 69-78.

Erol, Kemal. “Bir Dava ve Toplum Adamı Olarak Necip Fazıl’ın Fikir Çilesi” **International Journal of Languages’ Education and Teaching** Volume 3 / 2014, ss. 64-76.

Erol, Kemal. “Necip Fazıl Kısakürek’in “Muhasebe” Şiiri Üzerine Anlambilimsel/Göstergebilimsel Bir Çözümleme”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 1, 2014, ss. 390-408.

Mehmet Akif Ersoy, **Safahat**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1966.

Genç, Nurullah. “Yağmur”, **Yağmur**, Timaş Yayınları, 24. Baskı, İstanbul, 2019.

Güler, Turan. **Necip Fazıl Kısakürek’in Hayatında ve Eserlerinde Tasavvuf Olgusu**, Kömen Yayınları, Konya, 2012.

Gülüm, Emrah. “Türk Edebiyatı’nda *Mi’râcnâmeler* Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliyografya Denemesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 35.

Günaydın, Selma. “Edebî Bir Siyer Örneği Olarak Çöle İnen Nur’un Kaynakları”, **Erdem Dergisi**, Sayı: 71-72, 2016-2017, ss. 59-68.

Gündüz, İrfan. “Tasavvufî Bir Terim Olarak Rabîta”, **İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı: 19, 2007.

Gür, Alim. Bedia Koçakoğlu. “Yeni Türk Edebiyatında Kaynak Olarak Poetika”, **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 4 /1-I Winter 2009.

Gürer, Betül. “Ahmed Yesevî’nin Dîvân-ı Hikmet’i Ekseninde Tasavvufî Düşünce de İlahî Aşk”, **Bilgi Dergisi**, Kış 2017.

Güzel, Abdurrahman. **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

Kahraman, Mehmet. **Necip Fazıl’ın Çilesi**, Hece Yayınları, Ankara, 2015.

Karaalp, Cahit. “Salât Kavramının Semantik Analizi”, **İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Bahar 2018, ss. 173-212.

Karabulut, Mustafa. “İmge Kavramı ve Kısakürek, Necip Fazıl’ın Şiirlerinde İmge”, **Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 10/4, 2015, ss. 603-618.

Karabulut, Mustafa. “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirine Dair Bazı Tespitler”, **Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu**, 2018.

Karahan, Abdülkadir. **İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1991.

Karahan, Abdülkadir. “Fuzuli”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınevi, Cilt: 13, Ankara, 1996, ss. 240-246.

Karahan, Abdülkadir. “Kırk Hadis”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 25, Ankara, 2002, ss. 470-473.

Kaya, Remzi. “Kur’an’da Hz. Peygamberin Beşer ve Ümmi Oluşu”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, 2002, ss. 29-52.

Kemikli, Bilal. **Türk-İslam Edebiyatı, Giriş**, Emin Yayınları, Bursa, 2010.

Kısakürek, Mehmet, Suat Ak. “Ana Çizgileriyle Kısakürek, Necip Fazıl Biyografisi”, **Necip Fazıl Armağanı (Ed. Mustafa Miyasoğlu)**, Konak Yayınları, İstanbul, 2004.

Kısakürek, Necip Fazıl. **1001 Çerçeve 4**, Toker Yayınları, İstanbul, 1969.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Başbuğ Velilerden**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1974.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Büyük Kapı**, Neşriyat Yurdu Yayınları, İstanbul, 1965.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Çile**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2011.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Çöle İnen Nur**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Doğru Yolun Sapık Kolları**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1978.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Esselam**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1999.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Hazret-i Ali**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1973.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Hitabe**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1975.

Kısakürek, Necip Fazıl. **İdeolocya Örgüsü**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1973.

Kısakürek, Necip Fazıl. **İhtilal**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1976.

Kısakürek, Necip Fazıl. **O ve Ben**, Büyük Doğu Yayınları, 1999.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Peygamber Halkası**, Büyük Doğu Yayınları, 1977.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Rapor 2**, Büyük Doğu Yayınları, 1976.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Rapor 4**, Büyük Doğu Yayınları, 1978.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Sahte Kahramanlar**, Büyük Doğu Yayınları, 1976.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Tasavvuf Bahçeleri**, Büyük Doğu Yayınları, 1994.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Türkiye'nin Manzarası**, Büyük Doğu Yayınları, 1973.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Veliler Ordusundan**, Büyük Doğu Yayınları, 1976.

Kiremitçi, Ferdi. “Türk İslam Edebiyatı’nda Manzum Hicretnâmeler ve Mustafâ Fevzî b. Numân’ın ‘Hicret-i Habîb-i Rabbü’l Âlemîn’ Başlıklı Mesnevisi”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 18, İstanbul, 2017, ss. 333- 402.

Koç, Okan. “Yahya Kemal’in Poetikası”, **Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, Sayı: 20, 2008, 165-191.

Köksal, M. Fatih. **Mevlidname**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

Köktürk, Şahin. Şefa-at-Name ve Pir Muhammed’in Şefa-atnamesi, **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/6 Spring 2014, ss. 761-771.

Levend, Agah. **Gazavatnameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Oğuzbaşaran, Bekir. “Hz. Peygamber Sevgisi ve Necip Fazıl”, **Somuncu Baba Dergisi**, Sayı: 102, Nisan 2009, ss. 64-67.

Oğuzbaşaran, Bekir. **Necip Fazıl Gerçeği**, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul, 2011.

Okay, M. Orhan. “Necip Fazıl Kısakürek”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 25, 2002, ss. 485-488.

Okay, M. Orhan. “Safahat”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 35, İstanbul, 2008, ss. 442-444.

Okay, M. Orhan. **Necip Fazıl Kısakürek**, Şule Yayınları, İstanbul, 1987.

Oruçhan, Osman. “Bazı Hadisleri Anlama ve Yorumlamada Bilimsel Verilerin Kullanımı: Tarihî Arka Plan”, **Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 4, 2015, ss. 40-72.

Ospanova, Gülmira. “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde Örtmece”, **Bilig Dergisi**, Sayı: 75, 2015, ss. 177-194.

Öz, Asım. “Siyer ve Çöle İnlen Nur’un Sorunları”, **Haksöz Dergisi**, Sayı: 205, 2008.

Özcan, Nurgül. “Nâbî Divanı’nda Medine”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 8/1 Winter, Ankara, 2013, ss. 2037-2047.

Özdemir, Mehmet. “Siyer Yazıcılığı Üzerine”, **Milel ve Nihal Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 3, 2007, ss. 129-166.

Öztürk, Mahmut. “Necip Fazıl Kısakürek’in Esselam Adlı Kitabında Kur’ani Telmihler ve İktibaslar”, **İstem Dergisi**, Sayı: 20, 2012, ss. 131-154.

Öztürk, Mahmut. “Necip Fazıl’ın Esselâm’daki Bazı Şiirlerinin İslami Kaynaklardaki Rivayetlerle Mukayesesi”, **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 35, 2016, ss. 53-92.

Öztürk, Mustafa. “Sahabe ve Kur’an”, **Kur’ân ve Sahabe Sempozyumu**, Sivas, 2015, ss. 131-161.

Öztürk, Yener. “Şefaât İnancının Nakli ve Akli Açıdan İmkânı”, **Ekev Akademi Dergisi**, Sayı: 25, 2005.

Pala, İskender Pala, **Hilye-i Saadet**, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

Pekolcay, Necla. **İslamî Türk Edebiyatı**, Kitabevi Yayınları, 2002.

Pekolcay, Necla. **Süleyman Çelebi, Vesîletü’n-necât: Mevlid**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.

Pulat, Aslıhan. “Necip Fazıl’ın Çöle İnlen Nur İsimli Eserinin Oluşum Süreci”, **Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 17, 2018, s. 151-156.

Reyhanoğulları, Gökhan. “Kısakürek, Necip Fazıl’ın Poetikasını ‘Şiirde Anlam Sorunu’ Bağlamında Okumak: Anlam’ın ‘Ben’ Döngüsü”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, Sayı: 22, 2018, s. 155-183.

Söylemez, İdris. “Manzum Bir Şemâ’il-i Şerif Örneği Olarak Mehmet Fahri Paşa’nın Bergüzar-ı Ramazan Eserinde Yer Alan Şemâ’il-İ Şerîfi”, **Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 3, 2017, ss. 119-133.

Sümeýra, Cemile. “Çöle İnen Nur: Önder ve Peygamber”, **Hece Dergisi**, Sayı: 97, 2005, ss. 146-149.

Şahin, Kürşat Şamil, “Gazavâtnâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi”, **Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic**, Volume 7/2 Spring, 2012, ss. 997-1022.

Şanlı, İsmet. “Mehmet Kaplan'ın Klasik Türk Edebiyatı'yla İlgili Özet Görüşleri”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 21, 2009, ss. 45-163.

Şen, Mustafa. “Maturidinin Tefsiri Bağlamında Şefaat”, **Ekev Akademi Dergisi**, Sayı: 73, 2018.

Şenol, Yahya. “Allah'ın Beşer Resulü”, **Kitap ve Hikmet Dergisi**, Sayı: 13, 2016, ss. 62-70.

Topaloğlu, Bekir, Hayrettin Karaman. **Arapça-Türkçe Yeni Kamus**, Ana Neşriyat, İstanbul, 1976.

Törenek, Mehmet. “Necip Fazıl'ın Tasavvufî Oyunları”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 2016, ss. 1175-1184.

Tülücü, Süleyman. “Şeyh Galib Hakkında Bazı Bibliyografik Notlar”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 36, Erzurum, 2011, ss. 253-257.

Uludağ, Süleyman. “Sidretü'l-münteha”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 37, İstanbul, 2009.

Uzun, Mustafa. “Hilye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 18, İstanbul, 1998, ss. 44-47.

Uzun, Mustafa. “Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 30, İstanbul, 2005, ss. 586-587.

Uzun, Mustafa. “Miraciye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 30, İstanbul, 2005, ss. 135-140.

Ünverdi, Mustafa. “Hz. Peygamber’in Ayrıcalıklı Yönlerinin Tevarüs Etmesinin İmkânı (İsmet Sıfatı Örneği)”, **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 2015, ss. 373-409.

Üzgör, Tahir. “Su Redifli Şiirler ve Fuzûlî’nin Su Kasidesi’nin Kompozisyonuna Dair”, **İlmî Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 9, 2000, ss. 239-248.

Veryeri Alaca, Ilgım. “Sanatçı Kitaplarında Metnin Manipülasyonu”, **Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu**, Sakarya, 2013, ss. 215-221.

Yavuz, Salih Sabri. “Mi’râc”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2005, ss. 132-135.

Yeniterzi, Emine. **Divan Şiirinde Na’t**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.

Yeniterzi, Emine. “Türk Edebiyatı’nda Na’tlara Dair”, **Türkler Dergisi**, Cilt: 11, Ankara, 2002, ss. 762-767.

Yıldıran, Fatma Gizem. **Necip Fazıl Kısakürek’in Esselâm Mukaddes Hayattan Levhalar Adlı Kitabındaki Şiirlerin Tahlili**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun, 2012.

Yılmaz, Ali. **Türk İslam Edebiyatı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012.

Yorulmaz, Hüseyin. **Bir Devrin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek**, Hat Yayınevi, İstanbul, 2014.